

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ

**СУЧАСНА
СПЕЦІАЛЬНА ТЕХНІКА**

НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ ЖУРНАЛ

№ 4(43), 2015

ВИДАЄТЬСЯ ЩОКВАРТАЛЬНО

ЗАСНОВНИК

Державний науково-дослідний інститут МВС України; Національний авіаційний університет; Національна академія внутрішніх справ

ПОСТАНОВОЮ

Президії ВАК України від 18 листопада 2009 р. № 9-08/5-з науково-практичний журнал “Сучасна спеціальна техніка” включено до переліку наукових фахових видань України з технічних наук

ЗАРЕЄСТРОВАНО

Міністерством юстиції України 13 лютого 2015 року
Свідоцтво – серія КВ № 21221-11021Р

НАУКОВА РАДА

д.т.н. Богданов О.М., д.т.н. Додонов О.Г., д.т.н. Дудикевич В.Б.,
д.т.н. Задирака В.К., д.ю.н. Проценко Т.О.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор

доктор технічних наук Рибальський О.В.

Заступник головного редактора

доктор технічних наук Хорошко В.О.

Відповідальний секретар

кандидат технічних наук Марченко О.С.

д.т.н. Єрохін В.Ф.
д.т.н. Железняк В.К.
д.т.н. Карпінський М.П.
д.ю.н. Криволапчук В.О.
д.т.н. Кобозева А.А.
д.т.н. Конахович Г.Ф.
д.т.н. Корченко О.Г.
д.т.н. Ленков С.В.
д.т.н. Максимович В.М.
д.в.н. Мосов С.П.

д.т.н. Мохор В.В.
д.ю.н. Орлов Ю.Ю.
д.т.н. Юдін О.К.
к.ю.н. Артеменко П.П.
к.ю.н. Лопатін С.І.
к.т.н. Писаренко В.Г.
к.ю.н. Садченко О.О.
к.ю.н. Смерницький Д.В.
к.т.н. Циганов О.Г.

Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради ДНДІ МВС України
(протокол № 6 від 23.12.2015)

За точність викладеного матеріалу відповідальність несуть автори статей та їх рецензенти.

*При передруку матеріалів посилання на науково-практичний журнал
“Сучасна спеціальна техніка” є обов’язковим*

© Державний науково-дослідний інститут МВС України, 2015

ЗМІСТ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАУКИ

- Smernitsky D.V., Kuchinsky Y.D.** The research developments of the state research institute of Ukraine as an element of the ensuring of quality of practical activities of the organs of internal affairs 3

ЗБРОЯ, ЗАСОБИ ІНДИВІДУАЛЬНОГО ЗАХИСТУ, ОБМУНДИРУВАННЯ

- Бакал В.П., Барсукова О.В.** Зарубіжний досвід речового забезпечення працівників правоохоронних органів 14

СИСТЕМИ ТА МЕТОДИ ОБРОБКИ ІНФОРМАЦІЇ

- Журавель В.В.** Особенности формирования фонограмм, записанных с телефонных каналов 26

АВТОРСЬКЕ ПРАВО. СТАНДАРТИЗАЦІЯ ТА СЕРТИФІКАЦІЯ

- Филь С.П., Клапцов Ю.В.** Гармонізація прав працівників на справедливі умови праці відповідно до законодавства країн-членів Європейського Союзу 32

- Мусієнко Д.І.** Стандартизація як один із пріоритетних напрямів наближення до Євросоюзу ... 40

КРИМІНАЛІСТИЧНА ТЕХНІКА ТА МЕТОДИКА

- Скоробагатько М.А., Вересенко Ю.В.** Сучасні можливості вдосконалення технічного забезпечення проведення динамічних випробувань під час виконання судово-балістичних досліджень 50

СПЕЦІАЛЬНІ РОЗРОБКИ

- Филь Р.С.** Методи кримінального деблокування дверей, механічних замків, механізмів секретності та способи протидії їм 56

- Диких О.В., Приходько В.І.** Підсумки проведення визначально відомчих випробувань спеціалізованих броньованих автомобілів 63

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАУКИ

UDC 351.741:001.89(477)

D.V. Smernitsky,

Candidate of Law,

Y.D. Kuchinsky

THE RESEARCH DEVELOPMENTS OF THE STATE RESEARCH INSTITUTE OF UKRAINE AS AN ELEMENT OF THE ENSURING OF QUALITY OF PRACTICAL ACTIVITIES OF THE ORGANS OF INTERNAL AFFAIRS

Paper describes the current directions of scientific and technical research and the results of the State Research Institute of Ministry of Internal Affairs of Ukraine to develop and modernize the designs of modern technology for the benefit of practical units of the National Police of Ukraine, the National Guard of Ukraine, and also identified priority directions of the Institute for the future.

Keywords: *modern technology, development, modernization, Ukraine National Police, the National Guard of Ukraine.*

The choice by the people of Ukraine of the vector of the state development, aimed at the European future states to the European future necessitates the reforming of the public administration system and a number of Executive bodies including the Ministry of Interior of Ukraine, bringing their activity in accordance with European and international standards.

Given the complicated situation in the east of the country, where police departments are directly involved in carrying out the antiterrorist operation, this problem is of particular relevance. MIA should quickly become an effective public body which will protect the life, health, rights and freedoms of citizens, interests of society and the state from illegal encroachments and gain public confidence.

The reorganization of the structure of the Interior and improvement of training of specialists are not the only factors that influence the effectiveness of measures for reforming of the Interior Ministry. The optimization of of structure and number of police officers require higher general level of professionalism. This, in addition to organizational factors, is still achieved by equipping the units with modern equipment and weapons.

The State Research Institute of Ministry of Interior of Ukraine was established for the purpose of scientific and technical support of practice activities of OIA. One of the main tasks of the Institute is carrying out of the researches on the development of new and modernization of the existing technical facilities and implementation of the activities in the police departments.

Last year, the Institute conducted series of researches on the development of new models of special equipment, including units of the National Guard of Ukraine, taking part in anti-terrorist operations.

In particular, for an improvement of the properties of existing vests a special anti-ricochet coverage for bullet-proof has been developed. Practical tests in police departments proved the high efficiency of the proposed protective facility of the personnel from the defeat of the remnants of shell bullet that hits the bullet element [1, p 179].

The reorganization of the structure of the Interior and the improvement of the training of specialists are not the only factors that influence the effectiveness of measures to reform the Interior Ministry. The optimization of office and the number of police officers demand higher general level of professionalism. This, in addition to organizational factors is still achieved by the equipping the units with modern equipment and weapons.

Armoured disk with elastic antirebounding covering

Armoured disk with kevlar antirebounding covering

For the purpose of an efficient modernization of put into service samples of small arms several adaptations are developed that allow them to install a variety of equipment mounting on Weaver and Pikatini brackets including thermal sights and night vision [1, p 180].

Transitional Mechanical Arrangement with Slat of Viver

Sight set in AK-74 with Transitional Mechanical Arrangement

To protect the employees of special units of the National Police (cords) and the National Guard during special operations several samples of domestic bulletproof targets with improved technical and economic characteristics are implemented in production.

Also for the employees of special units OIA a folding assault ladder, allowing in the course of special operation group fighters to overcome both obstacles up to 5 meters and assault ladder has been created [2, 3, 4].

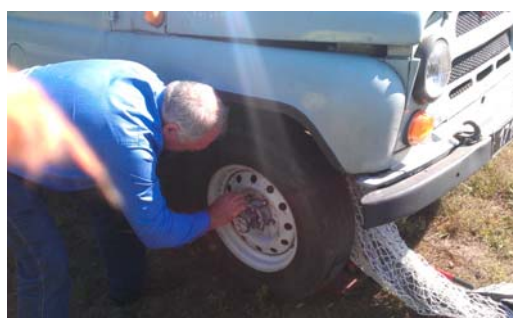
The activities on the creating for special units of the police the national emergency kits for opening doors and devices for the destruction of the protective glass are in progress [1, pp. 160–161].

Created technical facilities allow the employees of these units to penetrate quickly to the objects of storm (buildings, vehicles).

According to the order of the units of the National Police of Ukraine and the National Guard of Ukraine, which are involved into the ATO or perform the tasks for the protection of public order and combating crime several scientific and technical researches for the creation of special armored vehicles, special cars for road patrol, special buses for transporting of imprisoned persons is carried out, the transport of OIA employees are carried out, portable devices to force the suspension of transport are developed [1, pp. 117–129].

Particular attention by the scientists of the Institute is paid to the study of the experience of armored vehicles in the area of ATO. It identifies the design elements of cars that need further upgrading.

One of the main problems in the country is corruption fighting. To perform this task and others ones, aimed at combating crime, the Institute conducts series of works on creation for the benefit of operational and technical units of the police special equipment for the removal of communications and other means of private information. In 2014, more than 60 samples of products were created.

The traditional direction for the Institute is creation of a variety of means for forensic and highly explosive units of the Service of MIA of Ukraine: rapid tests to detect explosives and drugs in the field, reconnaissance, localization and neutralization of explosive devices etc.

Last year, the specialists of the Institute established 3 modernized fingerprint kits for work with traces and imprints of human hands that allow to seek more

effectively latent fingerprints through the implementation of cyanoacrylate method of its detection in the field [1, p. 151].

The new direction is the creation on the order of the Dog Training Division of the National Police of Ukraine simulators (olfactory substitute) of drugs and explosives for training the dogs of dog units. Now the sample of the simulator (olfactory substitute) of heroin undergoes an examination in dog units [1, p. 149].

The Laboratory of Certification of Small Arms and Special Means of Self-Defense is functioning in the Institute. For the implementation of the State program of standardization laboratory specialists developed and submitted for registration 14 national standards in “sporting and hunting weapon” and 2 projects of industry standards in the sphere of conducting tests of ballistic body armor. As it is required by the Cabinet of Ministers of Ukraine 3 national standards in “Pyrotechnic products” has been developed.

Due to the efficient work of the above mentioned laboratory of the Institute only during last year:

- 35 certification tests of 118 body armors and 10 booletproof helmets are carried out;
- according to the letters from the organizations of Ukraine, in particular for the needs of the Interior Ministry, Security Service, Ministry of Defense (in the military acceptance, conformity, etc.) 151 ballistic testings for the compliance with regulatory documentation were conducted: 171 body armors, 51 booletproof helmets, 174 armor elements and constructions, 24 booletproof glass samples, 17 samples of ballistic spectacles;

– according to the order of the State Center of Certification of Guard 17 ballistic certification tests of 34 samples bullet receiver designs are carried out, 25 samples of a for Special purpose vehicles and 25 samples of bulletproof glass.

The Institute is one of the main institutions that conduct involved in the adoption and acceptance tests for the equipment of the Interior Ministry units with variety of means.

In the interests of special units of the National Police and the National Guard of Ukraine jointly with the Odessa State University of Internal Affairs took part in the organization and conduction of an acceptance testings of TV sight for firearms “Almond 2AK”.

In the interests of the National Guard of Ukraine and other units of the Interior Ministry together with experts of the Ministry of Defense of Ukraine the part in the civil trial armored vehicles of care BMM-4C, Armoured Recovery Vehicle BREM, tactical armored vehicle “Dozor B” has been taken.

Specialists of the Institute study an information about new models of weapons, special equipment for law enforcement, including international exhibitions and take a direct part in exhibitions with the exposition of special equipment.

State Research Institute of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine is one of the main organizers in the system of the Ministry of Internal Affairs and a regular participant of the annual International Exhibition of protective armament and machinery “Arms and Security”. At the exhibition stands their achievements represent most businesses of defense-industrial complex of Ukraine, academic and research institutions, and other domestic and foreign enterprises.

The Ministry of Internal Affairs of Ukraine at the XII International Specialized Exhibition “Arms and Security - 2015” was represented by the state enterprise “Fort”, the State Research Institute of Ministry of Interior of Ukraine, a division of Patrol Police and Police Guard National Police of Ukraine. On the stand were exposed several specimens by the State Research Institute of armored vehicles, new forensic engineering, communications and technical protection of information, special vehicles, uniforms for police officers performing their duties in the area of anti-terrorist operations, and so on.

The exhibition was attended by Minister of the Interior, Secretary of the National Security Council and other representatives of the Government, the Presidential Administration, the National Security Council staff, deputies of Ukraine, representatives of the diplomatic corps of foreign countries.

Thus, the implementation of a number of tasks and works for the creation of the latest technological tools, methods and technologies to ensure the practice of police departments will increase the efficiency of practical work employees of the National Police and the National Guard of Ukraine and ensure the execution of their official tasks.

In 2016 the main efforts of specialists of the Institute will focus primarily on the creation and modernization of technical equipment, special small arms, uniforms, personal body armors, armored (multi) vehicles in the interests of units that perform service tasks in the area of ATO.

Several researches of the creation of special equipment to ensure operational and technical units of special equipment, active defense, body armor, special vehicles, uniforms for patrol, special, forensic, technical, explosive and other units of the National Police and the National Guard of Ukraine are still carried out.

Other priority directions of Institute activities can be distinguished:

- research, creation and implementation of fixed and mobile radio systems of the facility;
- methodology and practice of the creation of a comprehensive system of the protection of information in telecommunication systems MIA of Ukraine;
- the development and adaptation of analogue digital systems and wireline tools, as well as data transmission in digital wireless networks to use OIA units;
- the development and implementation of specific systems and means of video documentation;
- research and adaptation of the equipment and IP-based networks for secure data transmission;
- the establishment and implementation of the object detection by using departmental network radio.

An important component of the Institute is the development of national standards and their harmonization with EU in the area of responsibility of the Interior Ministry.

In other words, the specialists of the Institute aren't going to stop their researches. They are actively exploring the practical needs of the National Police, National Guard and other units of the Interior Ministry and on the basis of the achievements of world and domestic scientific achievements have continued to work on the development of new modern models of the equipment for law enforcement bodies.

LIST OF USED SOURCES

1. Державний науково-дослідний інститут МВС України : завдання, дослідження, проблеми : довідник / ДНДІ МВС України ; упоряд. Криволапчук В.О. та ін. ; за заг. ред. д.ю.н., проф. Т.О. Проценка. – К. : ДНДІ МВС України, 2015. – 204 с. : іл., табл.
2. Драбина штурмова / Проценко Т.О. Лоторєв В.О., Мовчан А.В., Кучинський Ю.Д., Наскалов О.В., Юрченко І.П., Филь Р.С., Постол В.П., Филь С.П. (Україна) ; заявник та патентовласник ДНДІ МВС України. – № u 2013 15188; МПК (2013) E06C 1/00.
3. *Kuchinsky Y.D., Naskalov O.V.* Modern equipment for special militia units : scaling ladder : Науково-практичний журнал // Державний науково-дослідний інститут МВС України. – 2014. – №1(36). – Ст. 113.
4. Трап штурмовий / Проценко Т.О., Смерницький Д.В., Кучинський Ю.Д., Филь Р.С., Наскалов О.В., Юрченко І.П., Филь С.П. (Україна) ; заявник та патентовласник ДНДІ МВС України. – № u 2014 14051 ; МПК (2015.01) E06C 1/00.

Отримано 9.11.2015.

ЗБРОЯ, ЗАСОБИ ІНДИВІДУАЛЬНОГО ЗАХИСТУ, ОБМУНДИРУВАННЯ

УДК 351.741:331](100)

**В.П. Бакал,
О.В. Барсукова**

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД РЕЧОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАЦІВНИКІВ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ

Проведено аналіз зарубіжного досвіду речового забезпечення працівників правоохоронних органів. Визначено, що саме можна запозичити з міжнародного досвіду у сфері речового забезпечення для правоохоронних органів України.

Ключові слова: речове забезпечення, правоохоронні органи, зарубіжний досвід.

Проведен анализ зарубежного опыта вещевого обеспечения сотрудников правоохранительных органов. Определено, что именно можно позаимствовать из международного опыта в сфере вещевого обеспечения для правоохранительных органов Украины.

Ключевые слова: вещевое обеспечение, правоохранительные органы, зарубежный опыт.

The analysis of foreign experience of the clothing of law enforcement officials. It has been determined that it is possible to borrow an international experience in providing clothing for law enforcement bodies of Ukraine.

Keywords: clothing, law enforcement, foreign experience.

Демократичні перетворення в державі завжди супроводжуються певними змінами в суспільстві. Останнім часом відбувалося певне гальмування в проведенні реформ у системі органів внутрішніх справ, особливі проблеми стосуються політично-економічної кризи та АТО. Україна потребує концентрації уваги саме на проведенні реформ, які б допомогли привести діяльність органів внутрішніх справ у відповідність з європейськими стандартами. Проте все ж таки не слід забувати, що сучасна система ОВС дісталась після розпаду Радянського Союзу, при якому адміністративно-організаційні механізми відрізнялись від тих, які існують у правових та демократичних країнах сьогодні. Водночас важливим для України є запозичення досвіду адміністративно-правового регулювання речового забезпечення працівників органів внутрішніх справ як з боку романо-германської, так і англо-американської правових сімей.

Адміністративно-правове регулювання речового забезпечення полягає в трансформації системи органів внутрішніх справ в Україні відповідно до вимог

сучасності шляхом накопичення досвіду з боку зарубіжних країн, а також здійснення комплексного аналізу окремих аспектів забезпечення речовим майном працівників органів внутрішніх справ у різних правових системах та запозичення досвіду для нашої держави.

Українська юридична наука не стоїть на місці, а перебуває в постійній динаміці. Науковці вже сьогодні можуть похвалитися теоретично-практичними напрацюваннями в комплексному дослідженні діяльності поліції, а також механізмів забезпечення речовим майном у зарубіжних країнах.

Нині система органів внутрішніх справ потребує модернізації, а механізм адміністративно-правового забезпечення форменим одягом працівників органів внутрішніх справ – удосконалення. Звичайно, для проведення будь-яких системних реформ необхідний час. Але вже зараз зрозуміло, що реформа органів внутрішніх справ торкнеться адміністративно-правового регулювання речового забезпечення працівників органів внутрішніх справ. У результаті має бути досягнуто основної мети – інтеграції в систему правоохоронних органів європейських країн.

Поліцейська діяльність європейських країн регламентується Кодексом поведінки службовців правопорядку та Основними принципами застосування сили і зброї, які визначені ООН, а також двома документами Ради Європи: Декларацією про поліцію та Європейським кодексом поліцейської етики [1].

Поліція зарубіжних країн виступає об'єктом інтенсивних адміністративних системно-структурних перетворень, узагальнення та розгляд яких ще недостатньою мірою є предметом наукового аналізу в їх порівняльній характеристиці. Справжнє реформування поліції зарубіжних країн обумовлено специфічною особливістю поліцейської роботи – забезпеченням безпеки суспільства, підтримкою правопорядку в державі, боротьбою з новими загрозами суспільству, орієнтацією на взаємодію з громадянами та громадськими інституціями та ін. [2].

Поліцейська діяльність у сучасній демократичній державі визначається двома основними моделями її організації: “континентально-європейською” і “англосаксонською”. Перша модель характеризується жорстким децентралізованим управлінням поліцейськими відомствами з боку держави, владною “вертикаллю” повноважень (прикладом такої моделі є Австрія, Німеччина, Італія, Іспанія і Франція). Британська модель (англосаксонська) вирізняється децентралізацією управління, підвищенням повноважень місцевих органів влади і меншими за обсягом поліцейськими функціями [3].

Правова система України, з огляду на притаманні їй особливості, за більшістю ознак умовно належить до континентальної правової сім'ї. Наша держава історично має спільні риси в становленні і розвитку багатьох державно-правових інститутів і явищ, у тому числі й поліції, із країнами, які уособлюють класичне уявлення про правову систему романо-германського (континентального) типу. З практичної точки зору, дослідження правового статусу поліції у відповідних країнах континентальної Європи є актуальним, оскільки постійно активізується інтеграційне наближення України до ЄС [4].

В Україні працює проект зі створення міліції європейського зразка. Крім того, уряд на засіданні ухвалив рішення про створення робочої групи з відпрацювання законопроектів щодо реформування правоохоронної системи України. Було вирішено відійти від концепції і напрацьовувати відразу законодавство, тобто проекти законів про правоохоронні органи. Група напрацьовуватиме нові законопроекти, які будуть подавати в парламент, тому реалізація концепції – це дуже тривалий процес. Є думка, що найбільш оптимальним варіантом реформування правоохоронних органів для України є польська модель. Вона дала можливість за 4 роки підняти авторитет поліції з 17 % до 70 %. До роботи над законодавчими актами підключені експерти з Європейської комісії та Польщі [5]. Результатом законотворчої діяльності робочої групи є Закон України від 2 липня 2015 року № 580 “Про Національну поліцію України”. У цьому законі стаття 20 “Однострій поліцейських” визначає адміністративно-правовий статус обмундирування поліцейських [6].

Розробка адміністративно-правового регулювання однострою поліцейських пов’язана з вивченням міжнародного досвіду.

Правову основу діяльності польської поліції складають спеціальний закон “Про поліцію” від 06.04.1990, а також низка підзаконних нормативно-правових актів, а саме: Розпорядження Ради Міністрів “Про способи провадження при виконанні деяких повноважень поліцейських” від 26.07.2005, Розпорядження Ради Міністрів “Про визначення випадків, а також умов і способів застосування поліцейськими засобів безпосереднього примусу” від 17.09.1990, Розпорядження Міністра внутрішніх справ і адміністрації “Про озброєння поліції” від 15.11.2000, Розпорядження Ради Міністрів “Про особливі умови та способи провадження при застосуванні поліцейськими вогнепальної зброї та засади застосування вогнепальної зброї відділами та структурними підрозділами поліції” від 19.07.2005, Розпорядження Міністра внутрішніх справ і адміністрації “Про обмундирування поліцейських” від 20.05.2009, а також “Засади професійної етики поліцейського” (затверджено розпорядження головного коменданта поліції від 31.12.2003 № 805) [7].

Відповідно до ст. 70 Закону Польщі “Про поліцію” поліцейський отримує безоплатне обмундирування та інше речове майно, що передбачено законодавством. Міністр внутрішніх справ за погодженням з міністром, відповідальним за публічні фінанси, повинен встановити, видавши відповідний наказ, розмір та умови надання грошового еквіваленту на взамін обмундирування, враховуючи: 1) елементи обмундирування, які є базою для визначення розміру еквівалента; 2) спосіб встановлення розміру еквівалента; 3) процедуру та випадки надання, повернення та призупинення виплати еквівалента; 4) строки виплати або повернення еквівалента. Стаття 71 цього ж закону встановлює, що підрозділи та організаційні складові поліції, а також поліцейські отримують оснащення, необхідне для виконання службових функцій. Норми оснащення, детальні принципи його надання та використання визначає Головний комендант поліції [8].

Під час адміністративної реформи в Польщі створено відділ, який складається з осіб, що здійснюють нагляд у цивільному одязі. Вони виходять на службу без

уніформи і тому можуть працювати в місцях з підвищеним рівнем злочинності. Їх можна відправити до будь-якої частини міста [9].

Одним із останніх адміністративно-законодавчих нововведень є те, що головна комендатура поліції Польщі ввела дрес-код для співробітників. Відповідно до встановлених правил співробітникам поліції не дозволяється демонструвати свої прикраси, дорогі яскраві оправы окулярів і металеві браслети. Підписано положення “Про стрийові правила поліції”. У 193 пунктах документа описано вимоги до зовнішнього вигляду і поведінки польських правоохоронців. Згідно з нововведеннями поліцейський у формі не може носити декоративних прикрас. Виняток зроблено лише для необхідних особистих речей, але їх зовнішній вигляд строго визначений. Годинники мають бути тільки на чорному шкіряному ремінці або на металевому браслеті. Жінки можуть мати делікатну каблучку і невеликі сережки. Посадовим особам у форменому одязі не можна носити окуляри в яскравій оправі, рекламні пакети для покупок. Правила забороняють поліцейським екстравагантні зачіски. У них записано, що в чоловіків повинне бути коротко підстрижене волосся, а в жінок воно має бути зібране. Папка для документів, яку можуть носити при собі співробітники поліції у формі, обов’язково має бути чорного кольору без написів. Так само повинна виглядати парасолька і футляр для мобільного телефону. Виняток зроблено лише для співробітників спеціальних підрозділів поліції. Вони часто змушені підлаштовуватися під зовнішній вигляд тих людей, серед яких працюють [10].

Україна може спиратися на польський досвід щодо особливостей речового забезпечення працівників Національної поліції. Установлені Правила щодо носіння форменого обмундирування виключають надмірності під час несення служби. При прийнятті нових Правил носіння форменого одягу працівниками Національної поліції України слід запозичити досвід польської поліції.

Далі розглянемо діяльність поліції Німеччини, що вирізняється деякими особливостями. По-перше, поліція не становить єдиної централізованої системи, також їй властивий чіткий розподіл на федеральні органи поліції і поліцію земель. По-друге, правове регулювання поліції перебуває у винятковому віданні земель, крім діяльності, що стосується кримінальних справ, де керівництво і контроль за поліцейською діяльністю здійснюється федеральними органами [11].

Основна мета поліції Німеччини полягає в забезпеченні громадського порядку та громадської безпеки на території Федеративної Республіки Німеччина для запобігання вчиненню правопорушень та переслідуванню людей, що порушили закон. Поліцію Німеччині відносять до виконавчої влади. Співробітник поліції належить до державних службовців з особливим статусом, який несе службу в поліції, що має третій клас ієрархії. Уніформа, яка використовувалася в після-воєнний період, вирізнялася широким розмаїттям. Так, у Гамбурзі та Берліні форма мала темно-синій колір, тоді як у інших землях – зелений. Так само відрізнялися головні убори, що використовувалися на різних федеральних землях та в містах. Однак після реформи 1972 року всі суперечності та відмінності були усунені та введено для поліції єдину бежево-зелену форму. Згідно з директивою, схваленою комісією Європейського парламенту в 1988 році, країнам Європейського

Союзу рекомендовано використовувати для поліцейських форму синіх тонів, яка б відповідала забарвленню автомобілів. У 2004 році в поліції Гамбурга була вперше використана, а надалі і затверджена як офіційна в землях Бремена, Нижньої Саксонії, Мекленбурга-Передньої Померанії і Шлезвіг-Г уніформа синього кольору. Крім неї, були затверджені ще шість різних моделей уніформи для поліцейських (Бранденбург, Баден-Вюртемберг, Північний Рейн-Вестфалія, змішані моделі для федеральної поліції та Саксонії-Ангальт). Усі моделі мають несуттєві відмінності в головних уборах, крої, відтінках синього кольору. З 2012 року ФРН повністю перейшла з бежево-зеленої уніформи на синю (виняток становлять землі Баварії та Саарланда, в яких земельний уряд наполягає на тому, щоб залишити поліції класичну бежево-зелену уніформу) [12].

У Німеччині триває введення окремих змін щодо форменого одягу як складової речового забезпечення. Зокрема, нещодавно для поліцейських, задіяних у боротьбі з наркотрафіком на дорогах країни, розробили нову форму. Відмінна особливість нової службової форми для поліцейських з боротьби з наркотиками полягає в тому, що на ній зображений листок марихуани. Загалом форма залишилася такою, що відповідає офіційно-діловому стилю, костюм складається з чорної сорочки, штанів і кашкета. Невеликий лист марихуани білого кольору зображено на погонах форми. Передбачається, що листок марихуани на плечі поліцейського допоможе водієві автомобіля, зупиненого на дорозі для огляду, зрозуміти, що саме шукає представник органів правопорядку. На більшості земель Німеччини дозволено зберігати до шести грамів марихуани для особистого вживання. У травні 2010 року стало відомо, що в Берліні мають намір збільшити цей ліміт до 15 грамів. Таке нововведення на форменому одязі є досить дивним, але правильним та об'єктивним, адже допомагає в попередженні та боротьбі зі злочинами, що пов'язані з обігом наркотиків.

Вимоги до зовнішнього вигляду поліцейських у Німеччині є не надто суворими. Так, співробітникам правоохоронних органів дозволяється відрощувати волосся, проколювати вуха і приходити на роботу зі щетиною [13].

Переходячи до розгляду особливостей речового забезпечення французької поліції, слід зазначити, що вона перебуває в системі Міністерства внутрішніх справ і складається з декількох структур, головними з яких є національна поліція і жандармерія. Міністерство внутрішніх справ створює дирекції, зокрема Генеральну дирекцію національної поліції. Дирекцію очолює Генеральний директор. Директор призначається і звільняється з посади Радою міністрів Французької Республіки за поданням Міністра внутрішніх справ. Генеральна дирекція національної поліції діє на всій території Франції, крім Парижа, який входить до компетентності префектури поліції, що безпосередньо підпорядковується Міністру внутрішніх справ.

До структури однієї з шести "діючих дирекцій" входить оперативне управління відділу матеріально-технічного забезпечення. Для відділів паризької поліції і поліції "малої корони" управління забезпечує використання спеціального обладнання або техніки, що відповідає особливим оперативним потребам. Забезпечує придбання, показ і технічне обслуговування інформаційного устаткування,

транспортних засобів, обмундирування, озброєння, копіювального обладнання та спеціального технічного матеріалу. Крім того, до внутрішньої організації служби входить відділ людських ресурсів та технологічного забезпечення, що завідує кадрами, забезпеченням форменим одягом, документацією і здійснює контроль за бюджетом та за підготовкою особового персоналу [14].

У Франції в сфері правоохоронної діяльності провідною силою державної влади залишається Національна жандармерія. На відміну від цивільних поліцейських установ, жандармерія має таку саму організацію, форму одягу та речове забезпечення, загалом як і французька армія. Багатоманітність покладених на жандармерію завдань визначає її подвійну підпорядкованість, з одного боку, Міністерству внутрішніх справ, а з іншого, – Міністерству юстиції [15].

Якщо порівняти ці країни Європейського Союзу, то як у Німеччині, так і у Франції цивільним громадянам забороняється використовувати одяг, що копіює або схожий на формений одяг працівників силових структур. Зокрема, в Німеччині така практика діє вже 25 років. Ще одна спільна особливість полягає в тому, що за маскування обличчя під час масових заходів передбачена кримінальна відповідальність, а саме в Німеччині – позбавлення волі на строк до 1 року. А у Франції для тих осіб, які приховують своє обличчя під час погромів, передбачено 3 роки в'язниці і 45 тисяч євро штрафу [16].

Особливості забезпечення форменим одягом працівників поліції в Німеччині та Франції можуть становити для України позитивний досвід. У цих країнах система правоохоронних органів є розвиненою, і тому майже не виникає проблем із забезпеченням форменим одягом поліції. Практичний досвід Німеччини привертає увагу, адже з метою боротьби з окремими складами злочинів реалізовано нововведення у форменому одязі – вишивка з листком марихуани. Ця країна одна із перших запровадила таку новизну, тому на неї звертають увагу українські правоохоронні структури. Франція та Німеччина практикують заборону ходити в одязі, що копіює чи схожий на формений одяг працівників органів внутрішніх справ.

В Україні це питання є одним із нагальних, адже багато людей скаржаться на анонімність правоохоронців та неможливість розпізнання приналежності до структури ОВС. Тому можливе аналогічне введення жорстких санкцій з метою недопущення в майбутньому таких випадків.

На вулицях Лондона перші поліцейські з'явилися в 1829 році. Вони не були озброєні і носили цивільний одяг. З часом кожне графство і поселення Англії, Уельсу та Шотландії запровадило свій автономний поліцейський корпус, і до кінця XIX століття їх налічувалося понад 200. Реформи, проведені після Другої світової війни, скоротили кількість корпусів до 51, і з 1960-х років вона залишалася незмінною. Кожне окружне відділення отримало свій відділ з розслідування злочинів, з яких тільки лондонський Скотланд-Ярд користується авторитетом національної кримінальної служби. Англійська кримінальна поліція ніколи не була централізованою, хоча стандарти правозастосування розробляються на загальнонаціональному рівні. Фінансування забезпечення форменим одягом поліції здійснюється в однаковому розмірі як національним, так і регіональними урядами, в іншому “регіоналам” надається повна автономія [17]. Що стосується сучасної

системи поліцейських органів Великобританії, то вона включає поліцейські департаменти графств, транспортну поліцію та поліцію Північної Ірландії [18].

Упродовж тривалого проміжку часу чоловічою уніформою в Британії була куртка з полірованими срібними гудзиками і чорні брюки. Захисний жилет не носили та й спорядження було набагато меншим. У 1994 році уніформа була змінена. Є невеликі варіації в уніформі, особливо столичної поліції, в якій є елемент упізнавання як поліцейської служби № 1, де базовий колір темно-синій, практично чорний. Звичайна робоча уніформа складається з сорочки з довгим рукавом і штанів. Поверх може бути одягнений або вовняний светр, або куртка. Краватка є обов'язковою. У деяких підрозділах дозволяється носіння і сорочки з коротким рукавом та розстебнутим коміром. Також деякі підрозділи використовують воєнізовані брюки з накладними кишенями і черевики з високими берцями. Жінки також одягнені в штани. Поряд з цим, обов'язково слід носити світловідбиваючий жилет. Головний убір для чоловіків – кашкет, для жінок – круглий капелюх-котелок (кашкет або капелюшок з чорно-білою стрічкою (червоно-білою – в столичній поліції) з шаховим малюнком). Дорожня поліція несе службу в білих кашкетах. В Англії та Уельсі піші патрулі надягають “шолом стражника” (знаменитий головний убір поліцейських). У поліції Північної Ірландії уніформа відрізняється кольором (темно-зелений) і зовнішнім виглядом [19].

На окрему увагу заслуговують британські боббі, які вважаються одними з кращих поліцейських у світі і найкращими фінансованими силами правопорядку: бюджет поліції становить приблизно 2,8 млрд фунтів стерлінгів, а чисельність поліції Англії і Уельсу (Шотландія має власні поліцейські сили) – 145 тисяч кадрових поліцейських [20]. Зараз британська поліція знаходиться на шляху реформ, адже в ході проведення законодавчого аналізу забезпечення форменим одягом поліції з'ясувалося, що вся поліція Англії та Уельсу потребує негайної стандартизації обладнання та посиленого електронно-технічного переоснащення. Хоча не можна сказати, щоб британська поліція була погано оснащена. Міністерство внутрішніх справ вирішило зазіхнути на святе святих та стандартизувати уніформу британських поліцейських. Покищо вона, хоча і не дуже сильно, але відрізняється. У Лондоні відразу можна впізнати поліцейського з Лондонського Сіті (у них гребінь на шоломі), а в провінції – оксфордського копа або поліцейського з Нортумберленда тощо. Форма у європейських поліцейських у кожній країні різна, але її не переплутаєш, наприклад з формою співробітників приватних охоронних структур. Є один стандарт, і всі жителі країни його знають. При цьому носіння бронежилета і шолома при затриманні обов'язкове [21].

Однією з новацій законодавчого регулювання форменого забезпечення стало те, що у Великобританії поліцейські офіцери відтепер носитимуть відеокамери, вмонтовані в уніформу. Такий захід був запропонований для того, щоб підвищити прозорість роботи поліції, а головне – поліпшити показники розслідування злочинів. На початковій стадії цього експерименту нову уніформу отримають близько 500 поліцейських у 10 районах Лондона. Офіцери, що носять вогнепальну зброю, протестують ефективність камер у тренувальних ситуаціях. На думку керівництва поліції Великобританії, такий крок дозволить значно прискорити

процес правосуддя, особливо у випадках домашнього насильства. Один із комісарів зазначив, що вже зараз використання камер в інших поліцейських операціях дає свої плоди, оскільки люди більш схильні визнавати себе винними, якщо їм продемонструють відео вчиненого ними правопорушення. Крім того, камери дозволять краще контролювати роботу полісменів і підвищити їх професійну відповідальність. Зокрема, носіння камер допоможе оперативно реагувати на випадки застосування поліцією вогнепальної зброї [22].

Отже, Україні варто врахувати досвід Великобританії щодо організації фінансування забезпечення форменим одягом поліції, а також новачки з монтування в уніформу відеокамери з метою прискорення процесів правосуддя.

Щодо поліції Фінляндії, то її повноваження врегульовані в законах “Про поліцію” 1995 р., “Про застосування примусових заходів” 1995 р. і “Про провадження попереднього слідства”, “Про державну цивільну службу”. Крім того, Міністр внутрішніх справ Фінляндії і Національний комісар поліції вправі видавати нормативні акти, що регламентують окремі аспекти діяльності поліції, зокрема щодо матеріального забезпечення уніформою поліції.

Завданням поліції у Фінляндії є забезпечення правопорядку і суспільного ладу, підтримання загального порядку і безпеки, запобігання та розкриття злочинів, а також передача справ до прокуратури для вирішення питання про пред’явлення обвинувачення. Поліція вирішує і багато питань ліцензійно-дозвільного характеру, пов’язаних з безпекою.

У 2004 році Державна рада Фінляндії затвердила програму внутрішньої безпеки. Це великий, розрахований на декілька років план розвитку національної безпеки у Фінляндії. Завданням програми є консолідація всіх сил, зайнятих у сфері внутрішньої безпеки, і визначення їх спільних цілей. Вона орієнтована на те, щоб зробити Фінляндію найбезпечнішою країною в Європі. Поліція Фінляндії відіграє важливу роль у здійсненні цієї програми. При ній організовано центр матеріально-технічного забезпечення поліції, який спеціалізується на постачанні поліції обладнанням та технічними засобами.

Центр матеріально-технічного забезпечення поліції – допоміжний підрозділ, який закуповує, обслуговує й розвиває оснащення, технічні засоби та обладнання поліції. Завдання Центру – забезпечення форменим одягом поліції, постачання транспортних засобів, обслуговування табельної зброї, закупівля, зберігання і продаж необхідних поліції матеріалів тощо. Проекти розвитку мають на меті надати в користування поліції підходящий для умов північних країн формений одяг, технічні засоби та обладнання. Крім поліції, замовником є управління аварійно-рятувальних центрів. На відміну від інших підрозділів поліції, центр матеріально-технічного забезпечення фінансує свою діяльність продажем своїх послуг і продукції.

Уніформа поліції у Фінляндії, як і в більшості європейських країн, поділяється на щоденну, офіційну та урочисту. Щоденна – на патрульну та офісну. Тобто черговий або дільничний чи інший офісний співробітник носить не патрульну форму, а службову. При всьому тому, що у всіх є офіційна форма (у загальних рисах схожа на службову, але є у всіх) і окремо парадна форма, яка в більшості

ЗБРОЯ, ЗАСОБИ ІНДИВІДУАЛЬНОГО ЗАХИСТУ, ОБМУНДЮВАННЯ

держав була офіційною формою років 100–120 тому і була призначена для участі в спеціальних церемоніях, тому має її далеко не кожен співробітник поліції [23].

Фінська практика щодо забезпечення речовим майном співробітників поліції є позитивною для України, адже сама система із забезпечення форменим одягом налагоджена й ефективно функціонує, завдяки створеному Центру матеріально-технічного забезпечення вирішуються питання щодо забезпечення форменим одягом кожного працівника поліції.

Англійські колонії в Північній Америці запозичили англійську систему організації поліції, але окремі округи захотіли мати оплачувану поліцію. З набуттям Сполученими Штатами Америки незалежності посада шерифа стала виборною, в кожному штаті виникли відділення шерифів та місцеві поліцейські сили. Необхідність реформ стала очевидною, коли поліція почала переходити на бік місцевих чиновників, беручи участь у політиці, і фактично перестала підкорятися закону, особливо в південних штатах, де традиційно високий відсоток афроамериканців [17].

У США немає конкретизованого закону, що регламентує діяльність усіх поліцейських органів. Це не означає, що робота поліції не регламентована взагалі, поліцейські зобов'язані дотримуватися норм, зафіксованих у законодавстві штатів, відомих інструкціях, приписів муніципальних органів і т.п. Організація і компетенція поліції кожного зі штатів визначається законодавством штату. У різних штатах ці питання вирішуються по-різному. З точки зору територіальної юрисдикції, поліцейські органи штату обмежені його територією [24].

У США уніформа поліції варіюється залежно від штату. На федеральному рівні переважають чорні або темно-сині мундири, але часто зустрічаються поліцейські у світло-блакитній, білій, зеленій або бежевій формі одягу. Більшість поліцейських носить бейсболки, але на південному заході країни більш популяризовані стетсон-капелюхи. Поліція носить уніформу з метою запобігання злочинності та для полегшення ідентифікації представниками громадськості, які потребують допомоги, і для швидкої координації своїх дій під час несення служби.

У США матеріальне забезпечення форменим одягом поліції здійснюється головним чином за рахунок муніципальних та окружних правоохоронних органів, інколи з державним регулюванням, але такі випадки поодинокі. Муніципальні та окружні правоохоронні органи відповідають за розробку власної форми, тому, як наслідок, немає єдиного універсального зразка поліцейської форми. Більшість великих департаментів поліції забезпечує поліцейських двома типами уніформи: тактичною, а також традиційною. Тактичну уніформу, як правило, носять під час патрулювання або при виконанні фізично активних обов'язків, тоді як форма в традиційному стилі найчастіше використовуються для заходів високого рівня і церемоніальних функцій. Крім цих двох основних типів, можуть використовуватися комбінезони. Деякі поліцейські департаменти обмежили використання тактичної уніформи для спеціалізованих підрозділів, наприклад спецназу, або для виконання спеціальних завдань, таких як боротьба із заворушеннями.

Уніформа муніципальної поліції, як правило, синього або чорного кольору, тоді як форма шерифа частіше коричнева та хаки. На відміну від британської

поліції, американські правоохоронні органи, зазвичай, не застосовують білого кольору одягу. Однак є багато винятків з цього загального правила: зокрема, відділ поліції Майамі носить білі формені сорочки, а також старші офіцери в поліції Нью-Йорка мають уніформу з білими сорочками [25]. У децентралізованих структурах, наприклад у США, місцевий шериф (особа, обрана місцевим населенням) користується широкою свободою дій, приймаючи рішення про те, якими питаннями слід займатися, а які заслуговують на меншу увагу. Шерифи відрізняються від поліції як за функціональними повноваженнями, так і особливостями форменого одягу та забезпеченням ним. Формений одяг поліцейського може відрізнятися від однострою шерифа залежно від штату Америки. Форма поліцейського переважно темного кольору – чорного чи синього, або з відтінком голубого [26]. Протилежною є форма шерифа – пісочного або темно-зеленого кольору, залежно від місцевості, в якій знаходиться шериф. Крім того, форма поліцейського має додаткові позначки звання або посади працівника поліції, форма одягу шерифа таких позначок не має. Існують відмінності в головних уборах, шерифи носять капелюхи, а поліцейські – бейсболки та кашкети [27].

З досвіду Сполучених Штатів Америки можна запозичити здійснення матеріального забезпечення форменим одягом поліції за рахунок муніципальних та окружних правоохоронних органів, а не з коштів державного бюджету.

Підводячи підсумок, слід зазначити, що досвід європейських країн є досить важливим для України тим паче тепер, коли держава йде шляхом євроінтеграції та адаптації внутрішнього законодавства до стандартів ЄС. У разі проведення адміністративної реформи органів внутрішніх справ за основу все ж слід брати досвід таких країн, як Франція, Німеччина, Італія, які за побудовою правової системи є наближеними і належать до однієї романо-германської правової сім'ї.

У більшості країн поліція – цивільна структура, але в низці країн, наприклад у Франції та Італії, поряд із поліцією існує жандармерія. У багатьох країнах поліція має яскраво виражені військові характеристики: поліцейські носять звання, аналогічні військовим (наприклад генерал поліції), іноді проживають у казармах тощо. Забезпечення речовим майном поліції цих країн здійснюється відповідно до європейських стандартів. Поліція організована як за територіальним, так і за функціональним принципом. Її організація може бути централізованою або децентралізованою.

Наразі в Україні відбуваються інноваційні зміни в системі правоохоронних органів, які розгортають можливі перспективи використання міжнародного (європейського) досвіду в механізмах матеріального забезпечення. Його використання при проведенні адміністративної реформи в системі органів внутрішніх справ в Україні, безсумнівно, сприятиме вирішенню відомчих проблем, оптимізації та адаптації законодавчого регулювання, опануванню нових видів діяльності, а також виконанню завдань моніторингу та поліпшенню механізмів забезпечення форменим одягом працівників Національної поліції України. Як наслідок, це дасть змогу якісно й ефективно виконувати службові обов'язки працівниками

поліції, що дасть можливість підвищити імідж вітчизняних правоохоронців як усередині країни, так і за її межами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Сухаренко А.Н.* Социальное обеспечение полицейских в России и Европе / А.Н. Сухаренко // Центр научно-правовых инициатив Н.А. Лопашенко, 2011.
2. *Акулов В.И.* Полицейские силы зарубежных стран / В.И. Акулов, Е.А. Соломатина // Полицейская деятельность. – 2011. – № 1. – С. 58–63.
3. *Соломатина Е.А.* Правовое регулирование деятельности полиции в зарубежных странах / Е.А. Соломатина // Российское полицейское право. – 2013. – № 3. – С. 104–118.
4. *Передерій О.С.* Компетенція як елемент правового статусу поліції держав континентальної правової сім'ї (теоретичний аспект) / О.С. Передерій // Форум права. – 2007. – № 2. – С. 169–173.
5. В Україні стартував проект по створенню міліції європейського зразка // Офіційний сайт МВС України. – 2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://mvs.gov.ua/mvs/control/main/uk/publish/article/1090180>.
6. Про Національну поліцію : Закон України від 02 липня 2015 року № 580-VIII // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2015. – № 40-41.
7. *Проневич О.С.* Роль і місце поліції в системі органів публічної адміністрації Польщі / О.С. Проневич // Форум права. – 2010. – № 4. – С. 741.
8. Про поліцію : Закон Республіки Польща від 6.04.1990 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.pravo.org.ua/files/Criminal%20justice/Poland.pdf>.
9. Краківські правоохоронці поділилися досвідом з українськими колегами // Прес-служба Львівського міського управління міліції. – 2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://milicialviv.gov.ua/ua/Krakovski_pravoohorontsi_podilulusya_dosvidom_z_ukrayinskumu_kolegamu_FOTO_473.html.
10. *Львова Л.* В Польше женщины-полицейские расстанутся с ярким макияжем / Л. Львова // Радиостанция “Вести ФМ” [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://radiovesti.ru/article/show/article_id/81515.
11. Децентралізація публічної влади: досвід європейських країн та перспективи України / Бориславська О.М., Заверуха І.Б., Школик А.М. та ін. ; Центр політико-правових реформ. – К., 2012. – 212 с.
12. Полиция Германии [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://city-de.info/politika-germanii/153-policiya-germanii.html>
13. Немецких наркополицейских одели в форму с изображением марихуаны [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://lenta.ru/news/2010/10/29/pot/>.
14. *Бирюков П.Н.* Полиция Французской Республики. Национальная полиция / П.Н. Бирюков // Евразийский юридический журнал. – 2009. – № 8. – С. 115–122.
15. *Бирюков П.Н.* Полиция Франции. Жандармерия / П.Н. Бирюков // Евразийский юридический журнал. – 2009. – № 10. – С. 114–120.
16. У міліції обіцяють за маскування обличчя штрафувати на 4,2 тис. гривень [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://tsn.ua/ukrayina/u-miliciyi-obicyayut-za-maskuvannya-oblichchya-shtrafuvati-na-4-2-tis-griven-330101.html>.
17. *Карасев М.* Полиция: опыт реформ / М. Карасев [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://polit.ru/article/2010/08/30/police/>.
18. *Соболь Є.Ю.* Досвід організації та діяльності поліції провідних країн Європи / Є.Ю. Соболь, С.С. Коломойцев // Форум права. – 2010. – № 2. – С. 461–466.
19. Полиция Великобритании [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.police-russia.ru/showthread.php?p=2460027>.
20. Traditional headgear of the Bobby on the Beat / Hat Guide // Custodian Helmet. – 2011.
21. *Федяшин А.* Полицейские реформы по-британски / А. Федяшин [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://ria.ru/analytics/20091225/201439746.html>.
22. Видеокамеры станут частью полицейской униформы [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://ruconnect.co.uk/52905/videokameryi-stanut-chastyu-politseyskoj-uniformyi/>.
23. Полиция Финляндии [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.poliisi.fi/poliisi/home.nsf>.

24. Полиция зарубежных стран: система организации и опыт профессиональной подготовки кадров : учеб. пособ. / Якубов А.С., Асямов С.В., Таджиев А.А., Миразов Д.М. – Т. : Академия МВД Республики Узбекистан, 2010. – 452 с.

25. Police uniforms of the United States [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://en.wikipedia.org/wiki/Police_uniforms_of_the_United_States

26. Департамент полиции Нью-Йорка [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://ru.wikipedia.org/Департамент_полиции_Нью-Йорка

27. Департамент шерифа города Нью-Йорка [Электронный ресурс]. –Режим доступа : http://ru.wikipedia.org/Департамент_шерифа_города_Нью-Йорка.

Отримано 01.09.2015.

ЗБРОЯ, ЗАСОБИ ІНДИВІДУАЛЬНОГО ЗАХИСТУ, ОБМУНДИРУВАННЯ

СИСТЕМИ ТА МЕТОДИ ОБРОБКИ ІНФОРМАЦІЇ

УДК 621.3

В.В. Журавель

ОСОБЕННОСТИ ФОРМИРОВАНИЯ ФОНОГРАММ, ЗАПИСАННЫХ С ТЕЛЕФОННЫХ КАНАЛОВ

Рассмотрены функциональные схемы съема информации с каналов телефонной связи. Выявлены особенности, возникающие при записи таких фонограмм в цифровой форме. Показано, что при съеме информации с каналов мобильной связи, записанные цифровые фонограммы могут быть проверены только на целостность содержащейся в них информации. При съеме информации с аналоговых каналов фонограммы также могут быть проверены на оригинальность. На основе проведенного анализа сформулированы требования к инструментарию, необходимому для проведения экспертизы целостности информации, содержащейся в фонограммах.

Ключевые слова: аналого-цифровой преобразователь, аппаратура цифровой звукозаписи, канал связи, мобильная связь, монтаж, вырезание фрагмента, ставка фрагмента.

Розглянуті функціональні схеми зняття інформації з каналів телефонного зв'язку. Виявлені особливості, що виникають при запису таких фонограм у цифровій формі. Показано, що при зніманні інформації з каналів мобільного зв'язку, записані цифрові фонограми можуть бути перевірені лише на цілісність інформації, що міститься в них. При зніманні інформації з аналогових каналів фонограми також можуть бути перевірені на оригінальність. На основі проведеного аналізу сформульовані вимоги до інструментарію, необхідного для проведення експертизи цілісності інформації, що міститься у фонограмах.

Ключові слова: аналого-цифровий перетворювач, апаратура цифрового звукозапису, канал зв'язку, мобільний зв'язок, монтаж, вирізування фрагменту, вставлення фрагменту.

The functional diagrams of output of information from telephone communication channels are considered. Features arising up at the record of such phonograms in a digital form are educed. It is shown that at the output of information from mobile communication channels, written in digital phonograms can be checked only for an integrity of the information contained in them. At the output of information from the analog channels of phonogram also can be checked for originality. On the basis of the analysis requirements are set forth to the tool, necessary for the examining of integrity of the information contained in phonograms.

Keywords: ADC, apparatus of the digital audio recording, communication channel, mobile communication, editing, excision of fragment, rate of fragment

Вступление

Проводимые с разрешения суда записи телефонных переговоров часто являются одним из важнейших факторов при расследовании преступлений и формировании доказательной базы. Однако для формирования этой базы требуется проведение фоноскопической экспертизы фонограмм, полученных таким методом получения доказательной информации. В процессе такой экспертизы, кроме идентификации участвующих в разговорах личностей по параметрам их речи, производится проверка достоверности и целостности записанной речевой информации.

В связи с широким внедрением цифровых технологий в процессы передачи, записи и обработки речевых сигналов, появилась острая необходимость обновления экспертного инструментария, предназначенного для проведения фоноскопической экспертизы. Для этого необходимо четко представлять особенности формирования фонограмм, предъявляемых на экспертизу.

Целью статьи является рассмотрение условий формирования фонограмм, записанных с каналов связи. Такое рассмотрение необходимо для разработки функциональных схем записи таких фонограмм и определения требований к экспертному инструментарю, необходимому для проверки целостности и достоверности информации, зафиксированной на таких фонограммах.

Основная часть

При проверке целостности и достоверности информации, записанной на фонограммах, всегда используются следы аппаратуры записи, оставленные в сигналах, записанных на этих фонограммах [1].

Основные модели, описывающие процессы возникновения следов аппаратуры записи, как и следов обработки цифровых сигналов в цифровых фонограммах (далее – ЦФ), описаны в работах [1; 2]. На этих моделях, в частности, показано, что такие следы проявляются в виде появления дополнительных частотных составляющих в спектре ЦФ, полученных в результате перезаписи с одной АЦЗЗ на другую. При этом большое значение имеет способ введения цифровой информации в аппаратуру, на которую переписывается ранее записанная (и, возможно, обработанная) информация. В этих же работах показано, что возможны два варианта такой перезаписи: с аналогового выхода на аналоговый вход и с цифрового выхода на цифровой вход АЦЗЗ, участвующей в этом процессе. Разработанные модели позволили рассмотреть разные способы монтажа и возникающие при этом следы, фиксируемые в шумах ЦФ [2]. Они позволили выявить источники и механизм возникновения и фиксации идентификационных признаков АЦЗЗ и аппаратуры обработки сигналов в ЦФ.

Однако эти модели не рассматривают практические аспекты формирования ЦФ, достаточно часто поступающих на экспертизу. Это, в первую очередь, относится к ЦФ, снятым с каналов связи.

Рассмотрим особенности формирования ЦФ, записанных при съеме информации с каналов мобильной связи.

Такую запись ЦФ можно проиллюстрировать функциональной схемой, представленной на рис. 1.

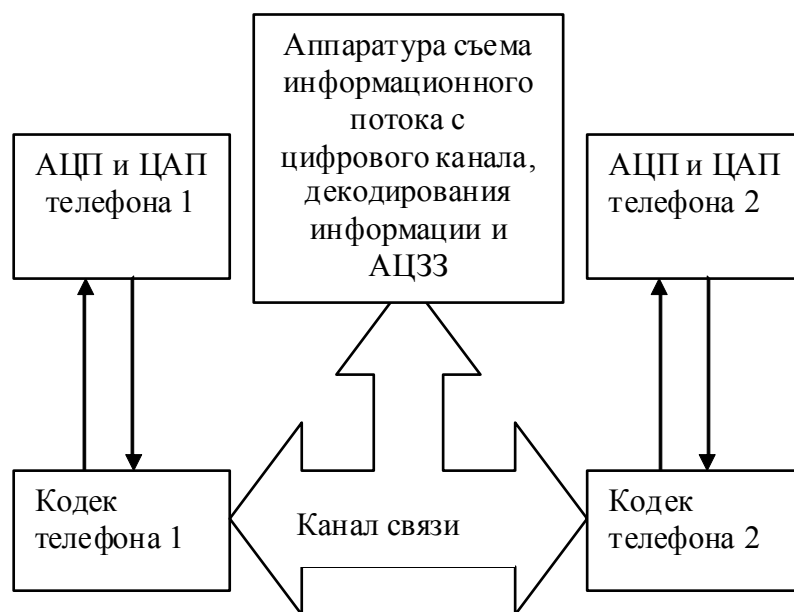

Рис. 1. Функциональная схема записи ЦФ при перехвате с цифрового канала связи

Из схемы, представленной на рис. 1, видно, что в этом случае записывается цифровая информация, и АЦП АЦЗЗ устройства съема в процессе записи не участвует. Записываются цифровые потоки, образованные при аналого-цифровом преобразовании речевых сигналов двумя разными АЦП двух разных мобильных телефонов. Казалось бы, что в записанной фонограмме должны присутствовать сигналы, содержащие идентификационные признаки АЦП двух разных телефонов. Но этого не происходит, т.к. кодеки каждого из телефонов преобразуют цифровые сигналы речи в цифровой поток, содержащий только коэффициенты линейного предсказания речевых сигналов, и не содержат шумов пауз. К этому следует добавить дополнительные преобразования, связанные с пакетной передачей сигналов в канале связи. Поэтому проверить оригинальность (первичность) ЦФ, записанных при таком съеме, невозможно. Можно проверить лишь целостность и, следовательно, достоверность содержащейся в них информации. Однако при этом необходимо обеспечить эксперту возможность корректной записи образцовых фонограмм на АЦЗЗ канала перехвата цифрового потока. Это, в свою очередь, требует разработки специальных ведомственных инструкций и методик, обеспечивающих корректное проведение экспертизы таких фонограмм, что не является предметом нашего исследования. Однако при этом возникает задача проверки целостности таких ЦФ, что тотчас ставит вопрос о том, какой обработке они могут быть подвергнуты в пункте съема информации и будут ли они содержать какие-либо ее следы.

Однако информация может сниматься не только с каналов мобильной связи, но и с каналов городской телефонной сети, в том числе и аналоговых. Функциональная схема записи ЦФ при съеме информации с аналоговых каналов связи показана на рис. 2.

Из схемы, показанной на рис. 2, видно, что цифровой сигнал приходит на запись в АЦЗЗ после АЦП. Это означает, что устройство съема информации с

аналоговых каналов связи можно идентифицировать по паразитным параметрам его АЦП. Это, в свою очередь, означает, что фонограммы, записанные на АЦЗЗ компьютера, входящего в устройство съема такой информации, могут быть проверены на оригинальность.

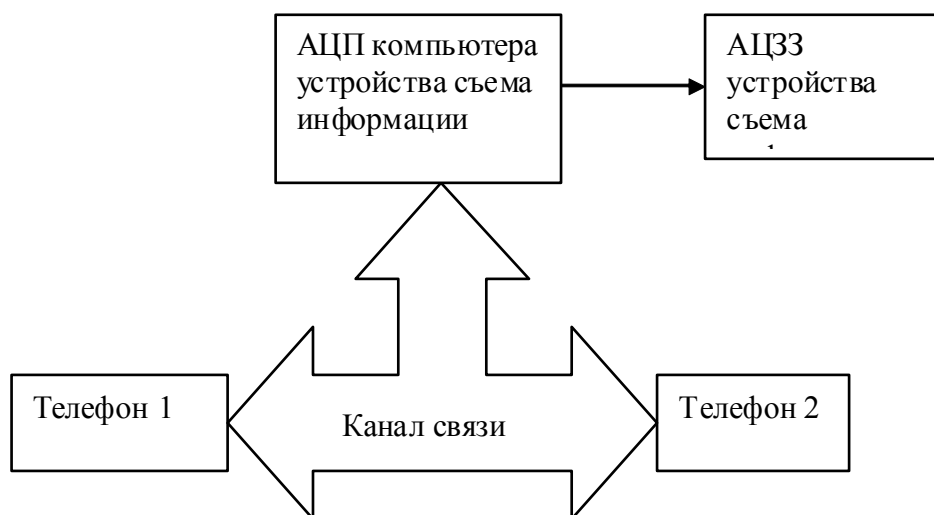

Рис. 2. Функциональная схема записи ЦФ при съеме информации с аналогового канала связи

Отметим, что устройство съема информации с телефонных каналов всегда будет содержать компьютер с программой звукового редактора. Это необходимо для преобразования аналоговой или декодирования снятой цифровой информации в речевую информацию в соответствующем формате записи речевых сигналов, например, в формате wav, что обеспечивает запись ЦФ на внешние носители, представляемые в качестве доказательного материала. Поэтому не исключается возможность коррекции содержащейся информации перед ее записью на внешний носитель. Такая коррекция может проводиться в речевых редакторах, а ее проведение нарушит целостность первичной информации, полученной при съеме сообщения. Такого рода обработка может быть проведена способом вырезания и перестановки фрагментов и обеспечивает возможность полного преобразования смыслового содержания первичной информации.

Известно, что способ цифровой обработки, использующий операции выделения, вырезания и вставки фрагментов из одного места фонограммы в другое, является одним из самых сложных для выявления способов компиляции цифровых фонограмм [3]. Ранее теоретически было показано, что проведение этой операции приводит к изменению спектрального состава вырезаемого и вставляемого участка [4; 5]. Однако проверить это теоретическое положение долго не удавалось, поскольку для этого требовался инструментарий с высокой разрешающей способностью спектрального анализатора и наглядностью представления полученных результатов. Недавно была предпринята попытка проведения экспериментальной проверки этого положения. Проверялся спектр сигналов в паузе на месте вырезания фрагмента и спектр сигналов в паузах в начале и конце вставляемого фрагмента [3]. Проведенные экспериментальные исследования показали, что в случае такого монтажа

спектральний состав сигналов пауз изменяется. Для более полного осмысления и проверки теоретических положений, полученных в работах [4; 5], была предложена математическая модель процессов, происходящих при описанном выше способе цифрового монтажа фонограмм. На ней показано изменение как спектрального, так и фрактального состава сигналов, подверженных такой обработке [6]. Полученные на этой модели теоретические результаты были проверены и подтверждены экспериментально [6]. Ее создание позволило ответить на вопрос возникновения следов такой обработки и определить направления построения системы, предназначенной для выявления такого монтажа.

Естественно, что математическая модель выявления следов обработки способом вырезания и вставки фрагментов в ЦФ, записанных на АЦЗЗ, одинакова для варианта съема информации как с аналоговых телефонных каналов, так и с цифрового канала связи.

Также следует учесть, что в обоих рассматриваемых вариантах записи ЦФ обработанные фонограммы можно компилировать из нескольких записей. Но в любом случае это будут записи, сделанные на одной АЦЗЗ. Поэтому основную роль при экспертизе таких ЦФ играет проверка их целостности по следам, математическая модель возникновения которых представлена в [6].

Анализ рассмотренных функциональных схем съема информации с каналов связи совместно с анализом математической модели, предложенной в работе [6], позволяет сформулировать требования к программе, обеспечивающей проверку целостности информации, содержащейся в ЦФ:

- 1) программа должна обеспечивать разрешающую способность, позволяющую выделять фрактальные структуры из шумов ЦФ;
- 2) программа должна обеспечивать выделение самоподобных структур при малых значениях величин коэффициентов фрактального масштаба;
- 3) программа должна обеспечивать статистическую обработку выделенных фрактальных структур по длительности всей ЦФ;
- 4) программа должна выделять участки фонограммы, на которых существуют аномалии фрактальной структуры сигналов.

Последнее требование по своей сути является требованием к проверке однородности фрактальных структур, характеризующих идентификационные признаки, содержащиеся в шумах ЦФ, по всей ее длительности.

Выводы

1. Анализ рассмотренных функциональных схем съема информации с телефонных каналов выявил особенности формирования фонограмм, записанных при таком методе получения информации, имеющей доказательное значение.

2. К таким особенностям относится невозможность проверки оригинальности фонограмм, записанных при съеме информации с каналов мобильной связи. Показано, что фонограммы, записанные при снятии информации с таких каналов, могут быть проверены только на целостность содержащейся в них информации.

3. Показано, что информация, записанная при съеме с каналов аналоговой телефонной связи, может быть проверена на целостность, а сама фонограмма, записанная в цифровом виде, на оригинальность.

4. Сформулированы основные требования к инструментарию для проведения экспертиз фонограмм, записанных при съеме информации с телефонных каналов связи.

СПИСОК ИСПОЛЬЗОВАННЫХ ИСТОЧНИКОВ

1. *Рыбальский О.В.* Современные методы проверки аутентичности магнитных фонограмм в судебно-акустической экспертизе / О.В. Рыбальский, Ю.Ф. Жариков. – К. : Нац. акад. внутр. справ України, 2003. – 300 с.
2. *Рибальський О.В.* Застосування вейвлет-аналізу для виявлення слідів цифрової обробки аналогових і цифрових фонограм у судово-акустичній експертизі / О.В. Рибальський. – К. : Нац. акад. внутр. справ України, 2004. – 167 с.
3. *Рыбальский О.В.* Экспериментальная проверка проявления следов монтажа в цифровых фонограммах / О.В. Рыбальский, В.И. Соловьев // Информатика та математичні методи в моделюванні. – 2015. – Т. 5. – № 1. – С. 38–43.
4. *Рыбальский О.В.* Модели нестандартной подделки цифровых фонограмм / О.В. Рыбальский // Реєстрація, зберігання і обробка даних. – 2003. – Т. 5. – № 4. – С. 25–32.
5. *Богданов О.М.* Методологія розробки основ теорії виявлення слідів цифрової обробки фонограм та її деякі аспекти / О.М. Богданов, В.О. Геранін, О.В. Рибальський // Правове, нормативне, метрологічне забезпечення систем захисту інформації в Україні. – 2004. – Вип. 8. – С. 27–28.
6. *Рыбальский О.В.* Следы монтажа в цифровых фонограммах, выполненного способом вырезания и перестановки фрагментов / О.В. Рыбальский, В.И. Соловьев, В.В. Журавель // Реєстрація, зберігання і обробка даних. – 2016. – Т. 18. – № 1. – С. 32–41.

Отримано 05.10.2015.

АВТОРСЬКЕ ПРАВО. СТАНДАРТИЗАЦІЯ ТА СЕРТИФІКАЦІЯ

УДК 340.13ЄС:331

С.П. Филь,

Ю.В. Клапцов, кандидат технічних наук, доцент

ГАРМОНІЗАЦІЯ ПРАВ ПРАЦІВНИКІВ НА СПРАВЕДЛИВІ УМОВИ ПРАЦІ ВІДПОВІДНО ДО ЗАКОНОДАВСТВА КРАЇН-ЧЛЕНІВ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

У статті розглянуто питання гармонізації прав працівників на справедливі умови праці відповідно до законодавства країн-членів Європейського Союзу.

Ключові слова: право на відпустку, тривалість робочого часу, країни-члени Європейського Союзу.

В статье рассмотрен вопрос о гармонизации прав работников на справедливые условия труда в соответствии с законодательством стран-членов Европейского Союза.

Ключевые слова: право на отпуск, продолжительность рабочего времени, страны-члены Европейского Союза.

Paper deals with the issue of harmonization of workers' rights to fair working conditions in accordance with the laws of the Member States of the European Union.

Keywords: right to leave, hours of work, Member States of the European Union.

Процес інтеграції України до Європейського Союзу сприяє гармонізації законодавства України до законодавства ЄС у сфері захисту права працівників на справедливі умови праці. Забезпечення належних умов праці, наприклад, за рахунок покращення соціального забезпечення (гідна заробітна плата, нормальний режим роботи, повноцінний відпочинок, надійне страхування, заохочування та преміювання тощо) забезпечить поліпшення трудового потенціалу працівників і, відтак, підвищення ефективності праці.

Під поняттям “умови праці” розуміють сукупність факторів зовнішнього середовища, що впливають на здоров'я та працездатність людини в процесі праці. Умови праці на кожному робочому місці формуються під впливом таких груп факторів: виробничих, санітарно-гігієнічних, факторів безпеки, інженерно-психологічних, естетичних та соціальних.

Метою нашого дослідження є аналіз питання генези правового забезпечення тривалості робочого часу та відпусток в органах державного управління інтелектуальної власності України та гармонізації тривалості робочого часу і відпусток вітчизняного законодавства до ЄС.

Невід'ємною складовою правового доробку ЄС є стандарти правового регулювання трудових відносин, адже нині більшість дослідників схиляються до

думки про те, що європейське трудове право формується як відособлена галузь права ЄС.

Економічне зростання в сучасному суспільстві ґрунтується на збереженні норм соціальної справедливості, і неабияке значення має в цьому сенсі регулювання тривалості робочого часу й часу відпочинку як невід'ємного елемента трудових відносин.

Конституція України гарантує кожному право на працю, що включає можливість заробляти собі на життя працею, яку людина вільно обирає або на яку вільно погоджується [1, ст. 45]. Кожен, хто працює, має також право на відпочинок. Це право забезпечене наданням днів щотижневого відпочинку, а також встановленням норм тривалості робочого часу, скороченого робочого дня щодо окремих професій і виробництв, скороченої тривалості роботи в нічний час.

Особливість трудового права Європейського Союзу полягає в тому, що трудові відносини регулюються переважно імперативними нормами наднаціонального характеру, закріпленими в договорах та основних нормативно-правових актах ЄС (регламентах, директивах). Прийняті резолюції й програми інституціями ЄС у сфері регулювання праці носять рекомендаційний характер, хоча й координують заходи, що впроваджуються країнами-членами ЄС, ставлять спільні для всіх завдання.

Право на справедливі умови праці відповідно до *Європейської соціальної хартії ETS від 3 травня 1996 року №163* передбачає гарантування кожному працівнику право на обмеження максимальної тривалості робочого часу і право на щоденний та щотижневий час відпочинку, а також на щорічну оплачувану відпустку тривалістю не менше чотирьох тижнів [2]. Час відпочинку у праві ЄС визначається, головним чином, через обмеження робочого часу.

Згідно з *Директивою Європейського Парламенту і Ради 2003/88/ЄС від 4 жовтня 2003 року про деякі аспекти організації робочого часу* визначений час відпочинку як будь-який період, що не охоплюється робочим часом. При цьому робочим часом цей документ визнає будь-який період часу, протягом якого працівник працює і, перебуваючи в розпорядженні роботодавця, здійснює свою діяльність чи обов'язки відповідно до національного законодавства та/або практики. Також ця Директива запроваджує мінімальні вимоги до тривалості робочого часу і часу відпочинку на всій території ЄС. Так, тривалість робочого тижня не повинна перевищувати 48 годин; щоденний відпочинок має тривати не менше 11 послідовних годин; протягом робочого тижня працівник має право на безперервний 24-годинний відпочинок; якщо робочий день має тривалість більш як 6 годин, працівник має право на перерву, тривалість і умови надання якої визначаються колективними договорами або національним законодавством країн-членів; тривалість щорічної відпустки має бути не менше 4-х тижнів. Крім того, мінімальний період щорічної оплачуваної відпустки не може замінюватися фінансовою компенсацією, крім випадків припинення трудових відносин. Разом з тим, положення національного законодавства країн-членів і колективні договори можуть встановлювати і більш сприятливі для працівника умови стосовно часу відпочинку. Водночас недодержання зазначених мінімальних стандартів розглядається як порушення права ЄС.

Питання тривалості робочого часу й часу відпочинку регулюються Кодексом законів про працю України, який був прийнятий у 1971 році. З метою сприяння інтеграції України до Європейського Союзу та встановлення прав та обов'язків

суб'єктів трудових правовідносин, забезпечення реалізації передбачених Конституцією України трудових прав і гарантій працівників, створення належних умов праці, забезпечення захисту прав та інтересів працівників і роботодавців Верховною радою України було прийнято в першому читанні проект Трудового кодексу України від 27.12.2014 № 1658 (доопрацьований від 20.05.2015) [3].

Робочим часом вважається встановлений законом або на його підставі угодою сторін час, протягом якого працівники згідно з правилами внутрішнього трудового розпорядку повинні виконувати за трудовим договором свої трудові обов'язки.

Нормальна тривалість робочого часу працівників не може перевищувати 40 годин на тиждень. Разом з цим, підприємства і організації при укладенні колективного договору можуть встановлювати меншу норму тривалості робочого часу, ніж 40 годин на тиждень. Тривалість робочого часу залишилася незмінною й у новому Трудовому кодексі.

Розглянувши в табл. 1 тривалість робочого часу та погодинну оплату в європейських країнах та Україні, можна стверджувати, що робочий день у більшості країн ЄС коротший ніж в Україні [4].

Таблиця 1

Розмір та оплата робочого часу в країнах-членах ЄС та в Україні

№ п/п	Країни	Тривалість робочого тижня, год	Кількість робочих годин за рік	Середня оплата за годину праці, дол. США
1.	Німеччина	25,6	1330	35,3
2.	Нідерланди	25,7	1336	42,7
3.	Франція	26,8	1392	34,3
4.	Австрія	27,5	1431	36,6
5.	Бельгія	27,8	1446	38,9
6.	Ірландія	28,3	1469	45,5
7.	Данія	28,8	1496	48,8
8.	Люксембург	30,1	1565	46,78
9.	Фінляндія	30,3	1578	33,6
10.	Англія	31	1611	31,3
11.	Україна	40	2080	при 3500 грн – 21,87 грн або при 140 дол * – 0,80 дол при 1378 грн – 8,29 грн або при 55,12 дол – 0,33 дол *1 дол. США = 25 грн

Станом на 2015 рік в Україні середня зарплата становить приблизно 3500 грн, тобто при курсі 25 грн за 1 дол. США це буде 140 дол. США. Тоді середня плата за годину праці буде 21,87 грн або 0,80 дол. США.

Станом на 1 вересня 2015 року мінімальна зарплата – 1378 грн (55,12 дол. США). Погодинний розмір плати – 8,29 грн (0,33 дол. США) [5].

Договір про функціонування Європейського Союзу зазначає, що країни-члени намагаються підтримувати наявну еквівалентність режимів оплачуваних відпусток [6]. Ця важлива гарантія забезпечення права на відпочинок, сумісності сімейного і професійного життя підкріплюється низкою положень вторинного права ЄС.

Директива 96/34/ЄС від 3 липня 1996 року про рамкову угоду щодо відпусток для догляду за дитиною встановлює мінімальні вимоги надання відпусток для догляду за дитиною і є додатком до Директиви 96/34/ЄС. Положення рамкової угоди поширюються на всіх працівників, як чоловіків, так і жінок, що мають дітей у віці до 8 років, незалежно від того, чи була дитина народжена, чи всиновлена. Відпустка для догляду за дитиною повинна надаватися не менше ніж на три місяці.

Директива Європейського парламенту і Ради 2002/73/ЄС від 23 вересня 2002 року додає до цього право працівникам, які повертаються до роботи, на будь-які вигоди щодо покращення умов праці, які вони могли б отримати під час їх відсутності.

Певною мірою можна погодитись з науковцем В.М. Завгородною щодо особливостей правового регулювання часу відпочинку в країнах ЄС [7].

По-перше, слід зауважити, що правова регламентація часу відпочинку в цих країнах має певну різноманітність. По-друге, держави орієнтуються на мінімальні стандарти гарантій права працівників на відпочинок, визначені в Конвенціях Міжнародної організації праці. По-третє, значна частина питань у цій сфері визначається колективними договорами, які, як правило, встановлюють більш сприятливі умови для працівників, ніж законодавство та міжнародні договори.

Право на відпочинок та відпустки в багатьох європейських країнах гарантується конституцією. Наприклад, у Конституції Португалії зазначено право працівників на відпочинок, максимальне обмеження робочого дня, щотижневий відпочинок і чергові оплачувані відпустки. Конституція Італії гарантує працівнику щотижневий відпочинок та щорічну оплачувану відпустку, від якої він не має права відмовитися. У Великобританії взагалі відсутні законодавчі акти про час відпочинку. У Данії, Австрії, Німеччині, Італії діють спеціальні законодавчі акти стосовно відпусток. У Франції питання відпочинку визначено Кодексом про працю, в якому встановлено, що за один місяць безперервної роботи працівник отримує два з половиною дні відпустки, яка не може перевищити тридцять робочих днів. Відсутність на роботі з неповажних причин тягне за собою санкції у вигляді пропорційного скорочення відпустки. У Німеччині норми права на щорічну оплачувану відпустку для всіх робітників і службовців, а також учнів виробничого навчання закріплено законом [7].

Окрім щорічних відпусток, у країнах-членах ЄС передбачені й інші відпустки, які використовуються з різною метою: народження дитини, вступ у шлюб, смерть члена сім'ї, навчальні відпустки та специфічні додаткові відпустки, наприклад для працівників, які не палять, для створення власного підприємства. Така неоплачувана відпустка щодо створення власного підприємства надавалася законодавством Франції у 80-х роках особам, які мають безперервний стаж роботи на одному й тому ж самому підприємстві не менше 3-х років. Тривалість відпустки становила один рік з правом одноразового продовження. Під час неоплачуваної відпустки за працівником зберігалось робоче місце. Такі відпустки сприяють

розвитку малого та середнього бізнесу, який відіграє важливу роль в економіці зарубіжних країн [7].

На відміну від України в країнах ЄС існують відпустки із заохочувальним характером. Наприклад, на розсуд керівництва приватних підприємств для стимулювання працівників, які не запізнюються на роботу та добросовісно працюють без прогулів, кожен тиждень регулярного відвідування, без запізнь та прогулів, дає право робітнику на визначену кількість балів. За роботу в нічний час і в неділю (або святкові дні) нараховуються додаткові бали. Отримані сумарні бали працівник може обмінювати на дні оплачуваної відпустки. За прогули без поважних причин у працівника забирають штрафні бали [7].

У деяких країнах ЄС відпустка включає в себе і невихід на роботу у зв'язку з хворобою. Наприклад, у Нідерландах законом закріплені норми по забезпеченню нормальних умов праці, що, у свою чергу, сприяє скороченню відпусток у зв'язку з хворобою. Навіть збирають статистичні дані в компаніях про відпустки по хворобі, які включаються в щорічний звіт. Статистичні дані дають можливість аналізувати, чи є відпустки у зв'язку з хворобою наслідком негативного впливу певних робіт або умов праці [7].

Особлива увага приділяється питанню відпусток по догляду за дитиною. У країнах ЄС середня тривалість відпусток у зв'язку з вагітністю та пологами і по догляду за дитиною становить від 36 до 44 тижнів. Окремі країни надають батьківську відпустку: Бельгія та Франція – 3 дні, Данія – 10, Фінляндія – 1 тиждень, Швеція – 2 тижні. Данія та Швеція надають відпустку по догляду за дитиною на місяць більше у разі, якщо її використовує батько. Відпустки по догляду за дитиною можуть бути або оплачуваними, або пов'язаними з наданням різних видів соціальної допомоги. Найбільш тривалі відпустки по догляду за дитиною (2–3 роки) передбачені у Фінляндії, Німеччині, Австрії. Цікавою є практика Фінляндії, в якій батькам надається грошова допомога, що може бути використана ними або як додатковий дохід, або для оплати послуг по догляду за дитиною іншими особами. У Швеції страхова система відпусток у зв'язку з пологами, народженням та доглядом за дитиною складає 18 місяців, включаючи 14 тижнів відпустки у зв'язку з вагітністю та пологами, що доповнюються 6 тижнями до пологів [7].

Що стосується Іспанії, то в цій країні відпустка у зв'язку з вагітністю та пологами тривалістю 16 тижнів оплачується в розмірі 100 % від заробітної плати. Також доступна неоплачувана відпустка до досягнення дитиною трирічного віку. Італія надає п'ятимісячну відпустку (2 місяці до пологів і 3 після), що оплачується у розмірі 80 % від заробітної плати та додаткову шестимісячну відпустку з оплатою у розмірі 30 % від заробітної плати [7].

В Україні Главою V Кодексу законів про працю регламентується питання часу відпочинку [8, ст. 66-84]. За чинним законодавством розрізняють такі види відпустки.

1. *Щорічні відпустки терміном не менше 24 календарних днів.*
2. *Щорічні додаткові відпустки надаються працівникам:*
 - 1) за роботу зі шкідливими і важкими умовами праці (тривалістю до 35 календарних днів);
 - 2) за особливий характер праці (тривалістю до 35 календарних днів);
 - 3) в інших випадках, передбачених законодавством.

Наприклад, у державних службовців розмір додаткової оплачуваної відпустки залежить від стажу роботи, а саме: державним службовцям, які мають стаж державної служби понад 10 років, посадовим особам місцевого самоврядування, які мають стаж служби в цих органах понад 10 років, надається додаткова оплачувана відпустка тривалістю 5 календарних днів, а починаючи з 11-го року ця відпустка збільшується на 2 календарних дні за кожний наступний рік. Тривалість додаткової оплачуваної відпустки не може перевищувати 15 календарних днів.

Крім того, загальна тривалість щорічних основної та додаткових відпусток не може перевищувати 59 календарних днів.

3. *Творча відпустка* надається працівникам для закінчення дисертаційних робіт, написання підручників та в інших випадках.

4. *Відпустка для підготовки та участі в змаганнях* надається працівникам, які беруть участь у всеукраїнських та міжнародних спортивних змаганнях.

5. Окремим категоріям ветеранів війни надається додаткова відпустка зі збереженням заробітної плати тривалістю 14 календарних днів на рік.

6. *Відпустки без збереження заробітної плати* надаються працівнику за сімейними обставинами не більше 15 календарних днів на рік.

7. *Відпустка у зв'язку з навчанням* надається працівникам, які навчаються, для складання:

- випускних іспитів в основній школі тривалістю – 10 календарних днів;
- випускних іспитів у старшій школі – тривалістю 23 календарних днів;
- перевідних іспитів в основній та старшій школах – від 4 до 6 календарних днів без урахування вихідних.

Працівникам, які складають іспити екстерном за основну або старшу школу, надається додаткова оплачувана відпустка тривалістю відповідно 21 та 28 календарних днів.

Працівникам, які успішно навчаються на вечірніх відділеннях професійно-технічних навчальних закладів, надається додаткова оплачувана відпустка для підготовки та складання іспитів загальною тривалістю 35 календарних днів протягом навчального року. Працівникам, які успішно навчаються без відриву від виробництва у вищих навчальних закладах з вечірньою та заочною формами навчання, надаються додаткові оплачувані відпустки:

– на період настановчих занять, виконання лабораторних робіт, складання заліків та іспитів для тих, хто навчається на першому та другому курсах у вищих навчальних закладах:

I–II рівнів акредитації з вечірньою формою навчання – 10 днів,

III–IV рівнів акредитації з вечірньою формою навчання – 20 днів, незалежно від рівня акредитації із заочною формою навчання – 30 днів;

– на період настановчих занять, виконання лабораторних робіт, складання заліків та іспитів для тих, хто навчається на третьому і наступних курсах у вищих навчальних закладах:

I–II рівнів акредитації з вечірньою формою навчання – 20 днів,

III–IV рівнів акредитації з вечірньою формою навчання – 30 днів, незалежно від рівня акредитації із заочною формою навчання – 40 днів;

– на період складання державних іспитів у вищих навчальних закладах незалежно від рівня акредитації – 30 календарних днів;

– на період підготовки та захисту дипломного проекту (роботи) студентам, які навчаються у вищих навчальних закладах з вечірньою та заочною формами навчання першого та другого рівнів акредитації, – два місяці, а у вищих навчальних закладах третього і четвертого рівнів акредитації – чотири місяці.

8. Соціальні відпустки:

– *Відпустка у зв'язку з вагітністю та пологами.*

На підставі медичного висновку жінкам надається оплачувана відпустка у зв'язку з вагітністю та пологами тривалістю:

до пологів – 70 календарних днів;

після пологів – 56 календарних днів (70 календарних днів – у разі народження двох і більше дітей та в разі ускладнення пологів), починаючи з дня пологів.

Особам, які усиновили новонароджених дітей безпосередньо з пологового будинку, надається відпустка з дня усиновлення тривалістю 56 днів.

– *Відпустка для догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку* (терміном до 3-х років). За необхідністю відпустку можна продовжити до 6 років.

– *Відпустка у зв'язку з усиновленням дитини* (56 календарних днів).

– *Додаткова відпустка працівникам, які мають дітей або повнолітню дитину-інваліда з дитинства підгрупи А І групи* (віл 10 до 17 діб).

Порівнюючи норми законодавства про відпустки, які прописані в чинному Кодексі законів про працю та проекті Трудового кодексу, варто зазначити, що пропонується збільшення тривалості оплачуваної щорічної відпустки з 24 до 28 календарних днів [3; 8]. Також проект Трудового кодексу передбачає збільшення з 28 до 32 календарних днів основної відпустки для шахтарів і робітників, задіяних на роботах на глибині від 150 метрів. Інвалідам III групи пропонується збільшити тривалість відпустки з 26 до 28 днів (при цьому для інвалідів I і II груп тривалість відпустки залишається незмінною – 30 календарних днів на рік).

Отже, на сьогодні в Україні поступово відбувається процес гармонізації прав працівників на справедливі умови праці до законодавства країн-членів Європейського Союзу. На жаль, покищо можна вести мову лише про наміри збільшення мінімальної тривалості оплачуваної щорічної відпустки в Україні на 4 доби, що буде відповідати нормі Європейської соціальної хартії, яка передбачає встановлення щорічної оплачуваної відпустки тривалістю не менше чотирьох тижнів.

На нашу думку, перші кроки з гармонізації вітчизняного трудового права до ЄС необхідно робити щодо питання соціального забезпечення працівників, а особливо встановлення розміру гідної заробітної плати й тривалості робочого часу. Адже, з огляду на наведені дані в таблиці 3.1, тривалість робочого дня в більшості країн ЄС коротша ніж в Україні, а оплата праці при цьому середньому на декілька порядків більша.

Для ефективного економічного зростання нашої держави можна перейняти досвід Франції, яка на законодавчому рівні надає право своїм громадянам на неоплачувану відпустку для відкриття власного підприємства зі збереженням місця роботи терміном на 1 рік. Таке нововведення в нашому Трудовому кодексі не потребувало б додаткових витрат з Державного бюджету. Право на таку відпустку сприятиме розвитку середнього та малого бізнесу, який нині знаходиться в критичному стані, та допоможе створити нові робочі місця.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Європейська соціальна хартія ETS від 3 травня 1996 року № 163 // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2007. – № 51.
3. Проект Трудового кодексу України від 27.12.2014 № 1658 (доопрацьований від 20.05.2015).
4. Депутати заради піару можуть дозволити українцям відпочивати майже 40 днів на рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://tsn.ua/ukrayina/vidpochiti-po-povniy-v-ukrayini-hochut-zbilshiti-serednyu-trivalist-vidpustki-285618.html>.
5. Про Державний бюджет України на 2015 рік : Закон України від 28.12.2014 р. № 80-VIII // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2015. – № 5. – Ст. 37.
6. Договір про заснування Європейської Спільноти від 25.03.1957 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_017.
7. *Завгородня В.М.* Правове регулювання часу відпочинку в трудовому праві Європейського Союзу та країн-членів / В.М. Завгородня // Правовий вісник Української академії банківської справи. – 2011. – С. 123–128.
8. Кодекс законів про працю України : Закон України від 10 грудня 1971 року № 322-VIII // Відомості Верховної Ради УРСР (ВВР). – 1971. – Додат. до № 50.

Отримано 02.11.2015.

УДК 006(477+ЄС)

Д.І. Мусієнко

СТАНДАРТИЗАЦІЯ ЯК ОДИН ІЗ ПРІОРИТЕТНИХ НАПРЯМІВ НАБЛИЖЕННЯ ДО ЄВРОСОЮЗУ¹

У статті викладено окремі аспекти стандартизації, що стосуються переважно технічних галузей виробництва у світі, та шляхи вдосконалення технічного регулювання в Україні.

Ключові слова: стандартизація, гармонізація, технічний регламент.

В статье изложены отдельные аспекты стандартизации, касающиеся, главным образом, технических областей производства в мире, и пути совершенствования технического регулирования в Украине.

Ключевые слова: стандартизация, гармонизация, технический регламент.

Paper describes some aspects of standardization, mainly relating to the technical industries in the world and the ways of an improvement of technical regulation in Ukraine.

Keywords: standardization, harmonization, technical regulation.

Формування системи технічного регулювання в Україні

Вступивши у 2008 р. до Світової організації торгівлі (далі – СОТ), Україна прийняла правила гри, які діють на світовому ринку, і з метою подолання технічних бар'єрів у торгівлі з країнами-членами СОТ взяла на себе зобов'язання до 2012 р. реформувати національну систему технічного регулювання. Відомо, що Україна приводить національну систему технічного регулювання до визнаної у світі європейської моделі, тобто до норм та правил, які прийняті в країнах-членах ЄС.

З прийняттям Верховною Радою законів “Про стандартизацію”, “Про підтвердження відповідності”, “Про метрологію та метрологічну діяльність”, “Про акредитацію органів з оцінки відповідності”, “Про стандарти, технічні регламенти та процедури оцінки відповідності” національна система технічного регулювання почала адаптуватися до міжнародних, у першу чергу, європейських вимог. Основну увагу сконцентровано на впровадженні європейських директив “Нового підходу”, гармонізації національних стандартів з міжнародними та європейськими. Установлено, що європейські директиви впроваджуються в Україні як технічні регламенти [9].

Технічний регламент – закон України або нормативно-правовий акт, прийнятий Кабінетом Міністрів України, у якому визначено характеристики продукції або пов'язані з нею процеси чи способи виробництва, а також вимоги до послуг, включаючи відповідні положення, дотримання яких є обов'язковим. Він може також містити вимоги до термінології, позначок, пакування, маркування чи етикетування, які застосовуються до певної продукції, процесу чи способу виробництва.

¹ Завершення. Початок у попередньому номері.

Під кожний затверджений регламент оприлюднюється перелік національних стандартів, що забезпечують відповідність вимогам регламентів.

Принципи “Глобального підходу” запроваджені в Україні “Технічним регламентом модулів оцінки відповідності та вимог щодо маркування національним знаком відповідності, які застосовуються в технічних регламентах” та застосовані в усіх інших технічних регламентах.

Закон України “Про стандарти, технічні регламенти та процедури оцінки відповідності” визначає правові та організаційні засади розроблення і застосування національних стандартів, технічних регламентів та процедур оцінки відповідності, а також основоположні принципи державної політики у сфері стандартизації, технічного регулювання та оцінки відповідності.

Метою розроблення і застосування технічних регламентів є захист життя та здоров’я людини, тварин, рослин, національної безпеки, охорони довкілля та природних ресурсів, запобігання недобросовісній практиці.

Відповідність уведених в обіг в Україні продукції, процесів та послуг технічним регламентам є обов’язковою.

Вимоги, встановлені технічними регламентами, повинні відображати ризики стосовно споживачів, довкілля та природних ресурсів, які створюватиме невідповідність продукції, процесів і послуг. Для оцінювання ризиків повинна розглядатися, зокрема, наявна науково-технічна інформація, пов’язана з переробними технологіями або кінцевим використанням продукції, процесів чи послуг.

Загальні принципи розроблення та застосування стандартів, технічних регламентів та процедур оцінки відповідності

Національні стандарти, технічні регламенти та процедури оцінки відповідності розробляються в такий спосіб, щоб не створювати або не призводити до створення зайвих перешкод у торгівлі.

Національні стандарти, технічні регламенти та процедури оцінки відповідності мають розроблятися на основі:

- міжнародних стандартів, якщо вони вже прийняті або перебувають на завершальній стадії розроблення, за винятком випадків, якщо вони є неефективними або невідповідними з огляду на недостатній рівень захисту або базові кліматичні, географічні умови, особливості державного устрою, умови та суттєві технологічні проблеми;

- регіональних стандартів – лише в тому разі, якщо міжнародні стандарти не можуть бути використані з причин, зазначених у попередньому абзаці;

- стандартів, технічних регламентів та процедур оцінки відповідності або відповідних їх частин держав, що є членами відповідних міжнародних чи регіональних організацій, або з якими укладено відповідні міжнародні договори України (договори про взаємне визнання, розроблення та застосування стандартів, технічних регламентів та процедур оцінки відповідності);

- наукових досягнень, знань і практики.

У разі, якщо міжнародні стандарти не беруться за основу для стандарту, технічного регламенту або процедури оцінки відповідності, дається письмове пояснення на запит зацікавленої сторони.

Стандарти, технічні регламенти і процедури оцінки відповідності повинні, якщо це можливо, враховувати особливі потреби розвитку, фінансові та торговельні потреби держав-членів СОТ, що розвиваються.

Стандарти та технічні регламенти мають бути точними, чіткими та структурно уніфікованими, а вимоги, по можливості, мають стосуватися характеристик продукції, а не вимог до її конструкції чи опису.

Коментарі щодо проектів національних стандартів, технічних регламентів та процедур оцінки відповідності всіх зацікавлених національних або іноземних сторін розглядаються відповідним технічним комітетом стандартизації, робочою групою або іншим органом, який розробляє стандарт, технічний регламент або процедуру оцінки відповідності [10].

На кінець 2014 року в Україні такий стан щодо впроваджених технічних регламентів.

Електрообладнання

- Технічний регламент низьковольтного обладнання;
- Технічний регламент електромагнітної сумісності обладнання;
- Технічний регламент безпеки машин;
- Технічний регламент радіобудови і телекомунікаційного термінального обладнання;
- Технічний регламент етикетування ламп побутового призначення;
- Технічний регламент енергетичного маркування електрообладнання побутового призначення;
- Технічний регламент обмеження використання небезпечних речовин в електричному та електронному обладнанні;
- Технічний регламент максимально дозволених споживання електроенергії холодильними пристроями.

Газове обладнання

- Технічний регламент водогрійних котлів, що працюють на рідкому чи газоподібному паливі;
- Технічний регламент приладів, що працюють на газоподібному паливі.

Обладнання під тиском

- Технічний регламент безпеки простих посудин високого тиску;
- Технічний регламент безпеки обладнання, що працює під тиском;
- Технічний регламент пересувного обладнання, що працює під тиском.

Товари народного споживання

- Технічний регламент безпеки іграшок;
- Технічний регламент мийних засобів;
- Технічний регламент засобів індивідуального захисту;
- Технічний регламент назв текстильних волокон і маркування текстильних виробів;

- Технічний регламент ваг;

- Технічний регламент щодо правил маркування харчових продуктів;
- Технічний регламент піротехнічних виробів.

Транспорт

- Технічний регламент морського обладнання;
- Технічний регламент канатних доріг для перевезення пасажирів;
- Технічний регламент надання послуг з перевезення пасажирів та вантажів залізничним транспортом;
- Технічний регламент ліфтів.

Небезпечні середовища

– Технічний регламент обладнання, призначеного для роботи в потенційно вибухонебезпечному середовищі;

– Технічний регламент контейнерів для зберігання та захоронення радіо-активних відходів;

– Технічний регламент закритих джерел іонізуючого випромінювання.

Інше

– Технічний регламент знаків безпеки і захисту здоров'я працівників;

– Технічний регламент будівельних виробів, будівель і споруд.

Технічні регламенти, що вступили в силу з 2014 року

– Технічний регламент енергетичного маркування побутових пральних машин;

– Технічний регламент енергетичного маркування побутових холодильників, морозильників та їх комбінацій;

– Технічний регламент медичних виробів;

– Технічний регламент медичних виробів для лабораторної діагностики *in vitro*;

– Технічний регламент активних імплантованих медичних виробів.

Технічні регламенти, що вступають в силу після 2014 року (точна дата не визначена)

– Технічний регламент екологічного маркування;

– Технічний регламент маркування матеріалів, що використовуються для виготовлення основних складових взуття, яке надходять для продажу.

З 2016 року планується впровадження таких регламентів

– Технічний регламент прогулянкових суден;

– Технічний регламент затвердження типу сільськогосподарських та лісогосподарських тракторів, їх причепів і змінних причіпних машин, систем, складових частин та окремих технічних вузлів;

– Технічний регламент складових частин і характеристик колісних сільськогосподарських та лісогосподарських тракторів;

– Технічний регламент технічного обслуговування і ремонту колісних транспортних засобів.

Після 2018 року (точна дата не визначена) планується впровадження такого регламенту

– Технічний регламент щодо суттєвих вимог до засобів вимірювальної техніки [11].

Відповідно до Угоди про партнерство і співробітництво між Україною та ЄС у лютому 2008 р. було розпочато переговорний процес щодо Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, інтегральною складовою якої є положення Угоди про зону вільної торгівлі (далі – ЗВТ). Виходячи з європейської практики укладання подібних угод, невід'ємним додатком до положень Угоди про ЗВТ має бути Протокол оцінки відповідності та прийнятності промислової продукції АСАА (угода про взаємне визнання Україною та ЄС сертифікатів відповідності на промислову продукцію).

Такі угоди укладались ЄС з країнами, які були кандидатами на членство в ЄС, та країнами Середземномор'я, і дали змогу продукції, що охоплювалась цими угодами, вільно просуватись на внутрішньому ринку ЄС без додаткових процедур оцінки відповідності.

У рамках плану дій АСАА було визначено і погоджено з європейською стороною чотири пріоритетні сектори української промисловості (низьковольтне

обладнання, машини і механізми, прості посудини високого тиску, електромагнітна сумісність), у яких буде здійснюватись доступ продукції на ринки сторін на основі дії Угоди АСАА.

Технічне регулювання в Україні електротехнічної галузі

Продукція та послуги, в яких використовується електрична енергія, вимагають високого рівня захисту споживача. З метою гармонізації законодавства держав-членів ЄС стосовно електричного обладнання Радою Європи на принципах “Нового та Глобального” підходів було прийнято директиву 73/23/ЕЕС (сьогодні це перевидана директива 2006/95/ЕС), яка охоплює усі чинники небезпеки, які можуть виникати за умови використання електрообладнання. Саме з урахуванням вимог цієї директиви в Україні прийнято “Технічний регламент з підтвердження відповідності безпеки низьковольтного обладнання”, який розроблено фахівцями Українського науково-технічного інституту випробувань та сертифікації електрообладнання (УкрТЕСТ), що діє у складі державного підприємства Укрметр-тестстандарт (Київ). Компетентність та технічні можливості УкрТЕСТ підтверджені відповідною акредитацією Національного агентства з акредитації України (далі – НААУ).

УкрТЕСТ на сьогодні – єдина в Україні організація, яка нотифікована в Міжнародній системі сертифікації ІЕСЕЕ як Український національний сертифікаційний орган і випробувальна лабораторія з правом видавати та визнавати міжнародні сертифікати в схемі СВ ІЕСЕЕ. Видані інститутом сертифікати визнаються в 54 індустріально розвинутих країнах світу, що входять до системи ІЕСЕЕ, яка створена Міжнародною електротехнічною комісією (далі – ІЕС) для сприяння міжнародній торгівлі електрообладнанням, призначеним для використання в побуті, виробничих приміщеннях, майстернях, закладах охорони здоров'я та подібних місцях, де користувачами такої техніки є переважно непідготовлені пересічні споживачі.

Міжнародне визнання УкрТЕСТ та підписання низки угод про взаємне визнання робіт з сертифікації продукції з нотифікованими органами країн ЄС (Німеччина, Польща, Чехія, Словаччина) створили умови для вітчизняних виробників електротехнічної продукції для виходу на зарубіжні ринки при суттєвому зниженні фінансових та часових витрат. Під час поставки продукції в країни ЄС виробники можуть використовувати результати випробувань та сертифікації, проведеної в УкрТЕСТ, при формуванні технічного файлу документації, підготовці декларації в маркуванні знаком СЕ.

Для подальшого науково-технічного розвитку УкрТЕСТ та доведення його до необхідного сучасного рівня наприкінці 2009 р. у ДП “Укрметр-тестстандарт” введено в дію новий інженерно-лабораторний корпус. У споруді розміщені сучасні комплекси з загальнотехнічних випробувань (у складі ділянок кліматичних та механічних випробувань); з випробувань на безпеку електропобутової, електронної та медичної техніки; з випробувань на електромагнітну сумісність.

Аналіз ситуації в галузі дії у визначених Угодою АСАА сферах економіки характеризується таким чином.

Стандартизація

У розвинених країнах світу проблеми стандартизації в галузі електротехніки вирішують національні комітети Міжнародної електротехнічної комісії. Стандартизація в цих країнах розвивається переважно за рахунок активної участі великих

промислових підприємств, асоціацій та союзів, експортерів, органів з підтвердження відповідності та ін. – основних споживачів стандартів. В Україні фінансування робіт зі стандартизації проводиться в основному за рахунок коштів держбюджету, й інші джерела практично не залучаються.

Однак держава не в змозі вирішувати всі питання стандартизації самостійно, внаслідок чого маємо хронічне відставання національної нормативної бази, гармонізованої з міжнародними та європейськими стандартами. Разом з тим, розгляд та голосування проектів міжнародних стандартів ІЕС технічними комітетами зі стандартизації України проводиться не компетентно та без визначення національних відмінностей економіки країни, а тому в результаті гармонізації розробляються національні стандарти типу “модифікований” та “нееквівалентний”. Це зводить нанівець процес гармонізації.

Підтвердження відповідності

У багатьох випадках, особливо для потенційно небезпечної продукції, держава та споживач мають бути впевнені, що вона виробляється відповідно до встановлених вимог і має прийнятний на сучасному етапі світової практики рівень безпечності. Для цього встановлюють процедуру оцінювання відповідності органами з сертифікації, яка загалом передбачає визначення характеристик продукції, запевнення у відповідності (сертифікат відповідності, декларація про відповідність), реєстрацію та інспектування.

Технічні регламенти, що розповсюджуються на електротехнічну продукцію, основною формою підтвердження відповідності передбачають декларування відповідності виробником, а не обов’язкову сертифікацію, що не потребує залучення органів з оцінки відповідності. Допомога цих органів може знадобитись у випадках, коли декларант самостійно не може визначитись з вибором доказової бази, не має достатньої інформації щодо згармонізованих стандартів та їх національних відмінностей, не може самостійно провести випробування, має проблеми із заповненням декларації та ін. З метою надання технічної допомоги у сфері дії кожного технічного регламенту в нашій країні призначені консультативно-методичні центри, які мають у наявності технічно компетентний персонал та високооснащену випробувальну базу, національне та міжнародне визнання. Одним з таких центрів і є УкрТЕСТ.

Акредитація

Універсальний інструмент формування довіри до діяльності органу з оцінки відповідності (далі – ООВ) – його акредитація, тобто офіційне визнання, на основі міжнародних вимог до компетентності.

З 1 січня 2010 р. набуло чинності прийняте Європарламентом та Радою розпорядження, яким встановлюються правові рамки застосування акредитації як гармонізуючого інструменту європейського ринку, і згідно з яким у кожній країні повинен бути створений лише єдиний Національний орган з акредитації. Діяльність таких органів повинна контролюватись Європейською асоціацією з акредитації (ЕА). У нашій країні таким органом є Національне агентство з акредитації України (далі – НААУ).

Саме НААУ науково-технічною комісією з акредитації Міждержавної Ради з стандартизації, метрології та сертифікації СНД доручена розробка “Угоди про взаємне визнання робіт з акредитації органів з оцінки відповідності” для країн СНД. На сьогодні проект Угоди проходить стадії обговорення у відповідних

органах СНД. Водночас основним завданням НААУ як складової національної системи технічного регулювання є його приєднання до ЕА у секторах: органи сертифікації продукції, органи сертифікації систем управління, калібрувальні та випробувальні лабораторії [1].

Система технічного регулювання в РФ

Як вважають російські фахівці, в Російській Федерації модель технічного регулювання не визначена – власна чи подібна системам технічного регулювання, які діють у ЄС, США або країнах Азійсько-Тихоокеанського Форуму економічного співробітництва. При цьому принципи регулювання, встановлені в чинному федеральному законі “О техническом регулировании”, декларативні та не дають уявлення про практичні механізми технічного регулювання.

Міжнародні організації – Міжнародне економічне співробітництво розвинених країн (ОЕСР) та Азійсько-Тихоокеанське економічне співробітництво (АТЕС) – попереджають, що “застосування невідповідних регламентів може призвести до значного зростання витрат та неефективної діяльності, як окремого сектору, так і усієї економіки”. Ще у квітні 2006 р. на засіданні уряду РФ тодішній прем'єр-міністр Михайло Фрадков оцінив результати реформи технічного регулювання таким чином: “Проведена супероперація в інтересах наших глобальних конкурентів <...>. Слід розібратися, хто кинув нас у цю безодню з такою мірою некомпетентності <...>”. З того часу майже нічого не змінилося.

Це змусило у грудні 2009 р. Г. Колмогорова, С. Безверхова, Г. Вороніна, які були головами держстандарту Росії протягом 1984-2001 рр., звернутись до Президента Росії з відкритим листом з приводу реформування системи технічного регулювання у РФ. Фахівці зазначають, що ще при підготовці законопроекту “Про технічне регулювання” у 2002 р. науково-технічне та інженерне співтовариство країни, а також вони самі різко виступали проти його прийняття, не погоджуючись ні з концепцією документу, ні з його змістом. Зокрема, в країні лише систем акредитації налічується більше двох десятків, що створює між ними нездорову конкуренцію і не дає можливості представити Росію на міжнародному форумі з акредитації. І тепер, коли система технічного регулювання в РФ зайшла в глухий кут, фахівці, які підписали відкритий лист, вважають, що для виправлення ситуації вкрай необхідно здійснити такі першочергові заходи, як: скасувати закон “Про технічне регулювання” та прийняти закони “Про стандартизацію”, “Про оцінку відповідності”, “Про державний контроль і нагляд у системі технічного регулювання”.

Таким чином, Росія практично повторить шлях, вже пройдений Україною [2].

В “Угоді про асоціацію між європейським союзом і державами-членами європейського союзу з одного боку та Україною з іншого боку” йдеться лише про те, що у світі називають технічними правилами і стандартами, а в Україні – системою технічного регулювання.

Стаття 55

Технічне співробітництво

1. Сторони зміцнюють співробітництво у сфері технічного регулювання, стандартизації, метрології, ринкового нагляду, акредитації та оцінки відповідності з метою посилення взаємного розуміння відповідних систем, а також сприяння отриманню доступу до своїх відповідних ринків. З цією метою вони можуть

встановити діалог з питань регулювання як на горизонтальному, так і на галузевому рівнях.

2. Здійснюючи співробітництво, Сторони прагнуть виявляти, розвивати та просувати ініціативи щодо сприяння розвитку торгівлі, включаючи зокрема наступні:

а. посилення співробітництва у сфері регулювання шляхом обміну інформацією, досвідом і даними, в науково-технічній сфері, з метою підвищення якості технічних регламентів, стандартів, тестування, ринкового нагляду та акредитації, а також ефективне використання нормативно-правових ресурсів;

б. просування і заохочення співробітництва між відповідними організаціями, державними або приватними, відповідальними за метрологію, стандартизацію, тестування, ринковий нагляд, сертифікацію та акредитацію;

с. сприяння розвитку якісної інфраструктури системи стандартизації, метрології, акредитації, оцінки відповідності та ринкового нагляду в Україні;

д. підтримка участі України у роботі європейських організацій;

е. пошук шляхів подолання бар'єрів у сфері торгівлі;

ф. координація позицій в міжнародних торгових і регулюючих організаціях, таких як СОТ і Європейська Економічна Комісія Організації Об'єднаних Націй (далі – “ЄЕК ООН”).

Стаття 56

Зближення систем технічного регулювання, стандартизації та оцінки відповідності

1. Україна вживатиме необхідних заходів з метою поступового досягнення відповідності з технічними регламентами ЄС та системами стандартизації, метрології, акредитації робіт з оцінки відповідності та ринкового нагляду ЄС та зобов'язується дотримуватися принципів та практик, викладених у актуальних Рішеннях та Регламентах ЄС.

2. Для досягнення зазначених цілей Україна згідно з графіком, наведеним у Додатку III (до цієї Угоди):

I. інкорпорує в законодавство України відповідні норми *acquis* ЄС;

II. проводить адміністративні та інституційні реформи, необхідні для імплементації цієї Угоди та Угоди про оцінку відповідності та прийнятності промислової продукції (далі – “Угода АСАА”), визначеної у статті 57 (Угоди);

III. запроваджує ефективну і прозору адміністративну систему, необхідну для імплементації положень цієї Глави.

3. Сторони узгоджують і дотримуються графіку, зазначеного в Додатку III (до цієї Угоди).

4. Після набрання чинності цією угодою Україна надає Стороні ЄС щорічні звіти про заходи, вжиті згідно з цією статтею. Якщо заходи, передбачені графіком, який міститься в Додатку III (до цієї Угоди), не були здійснені згідно з графіком, Україна має зазначити новий графік таких заходів.

5. Україна утримується від внесення змін у своє горизонтальне і галузеве законодавство, зазначене в Додатку III (до цієї Угоди), крім як з метою поступового приведення такого законодавства у відповідність до *acquis* ЄС, а також підтримання такої відповідності.

6. Україна повідомляє Сторону ЄС про будь-які такі зміни свого національного законодавства.

7. Україна в повній мірі забезпечує участь своїх відповідних органів європейських і міжнародних організаціях зі стандартизації, юридичної та фундаментальної метрології, оцінки відповідності, включаючи акредитацію, відповідно до сфери її діяльності та статусу членства в цих організаціях.

8. Україна поступово впроваджуватиме звід Європейських стандартів (EN) як національні стандарти, зокрема гармонізовані європейські стандарти, добровільне застосування яких вважатиметься таким, що відповідає вимогам законодавства, зазначеного в Додатку III до цієї Угоди. Одночасно з таким впровадженням Україна скасовуватиме конфліктні національні стандарти, зокрема застосування міждержавних стандартів (ГОСТ), розроблених до 1992 року. На додаток до цього Україна поступово вживатиме інші необхідні заходи щодо виконання умов набуття членства згідно з вимогами, що застосовуються до повноправних членів європейських організацій зі стандартизації [3].

Існує думка, що ледь не з дня ратифікації Угоди про асоціацію з ЄС Україна повинна буде застосовувати ті ж правила і стандарти, які діють у Європейському Союзі.

Відповідно, вся українська промисловість просто загине, оскільки не зможе так швидко пристосуватися до нових правил гри.

Дійсно, раптовий перехід на нові технічні правила і стандарти є неможливим, а вимагати цього з боку Європи, яка сама будувала свою систему роками, було б верхом цинізму стосовно України. Тому насправді жодного раптового переходу до технічних правил і стандартів Угода про асоціацію не вимагає.

Натомість передбачено механізм поступового впровадження таких правил та стандартів протягом двох – п'яти років, залежно від виду продукції. Наприклад, протягом двох років Україна повинна підготуватися до застосування європейських норм при виробництві продукції машинобудування або засобів індивідуального захисту (всього дев'ять видів продукції за два роки), а для систем управління залізницею або будівельних виробів, приміром, передбачені більш тривалі строки – п'ять років і аж до 2020 року.

Протягом зазначених періодів Україна повинна зробити таке:

- 1) прийняти технічні регламенти, які впроваджують у законодавство України директиви і регламенти ЄС на відповідні види продукції;
- 2) прийняти як національні стандарти, стандарти, що існують в ЄС;
- 3) підготувати інфраструктуру випробувальних лабораторій і органів по сертифікації для роботи відповідно до європейських вимог.

Коли Україна завершить виконання цих дій стосовно перших видів продукції, вона підпише як окремий протокол до Угоди про асоціацію так звану Угоду про оцінку відповідності та прийнятності промислової продукції. Її латинську аббревіатуру АСАА варто запам'ятати, оскільки в майбутньому вона претендує на досить широке вживання.

Дія Угоди АСАА поступово, по мірі виконання Україною зазначених вище дій, буде поширюватися на різні види продукції. Це і буде підготовкою до застосування в Україні європейських стандартів і правил.

Початок дії Угоди АСАА щодо відповідного виду продукції буде означати вільний доступ цієї української продукції на ринки держав-членів ЄС, а також Норвегії, Ісландії, Швейцарії та Туреччини [4].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.rbc.ua/ukr/finance/show/model_tekhnicheskogo_regulirovaniya_vvedennaya_v_es_yavlyaetsya_naibolee_effektivnoy_dlya_mezhdunarodnogo_sotrudnichestva_spetsialisty_06042010.
2. Модель технического регулирования, введенная в ЕС [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://csm.kiev.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=230%3A2010-04-07-08-42-52&catid=1%3Alatest-news&lang=ru.
3. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом і його державами-членами, з іншої сторони [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://statsumy.gov.ua/data/material/000/072/115110/Ugoda_pro_asots_ats_yu.pdf.
4. Переход на технические правила и стандарты ЕС: Мифы и реальность [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.eurointegration.com.ua /rus/articles/2014/07/18/7024271>.

Отримано 14.09.2015.

КРИМІНАЛІСТИЧНА ТЕХНІКА ТА МЕТОДИКА

УДК 62-1/-9

М.А. Скоробагатько,
кандидат юридичних наук,
Ю.В. Вересенко

СУЧАСНІ МОЖЛИВОСТІ ВДОСКОНАЛЕННЯ ТЕХНІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОВЕДЕННЯ ДИНАМІЧНИХ ВИПРОБУВАНЬ ПІД ЧАС ВИКОНАННЯ СУДОВО- БАЛІСТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

У статті розглядаються деякі особливості проведення судово-балістичної експертизи відповідними спеціалістами експертно-криміналістичних підрозділів МВС України, а також проблематика технічного забезпечення проведення експериментального відстрілу зброї для забезпечення здійснення динамічних випробувань. Висвітлено авторське бачення можливості вдосконалення технічного забезпечення проведення динамічних випробувань під час виконання судово-балістичних досліджень.

Ключові слова: забезпечення, судово-балістична експертиза, відстріл, зброя, система для дистанційного відстрілу.

В статье рассматриваются некоторые особенности проведения судебно-баллистической экспертизы соответствующими специалистами экспертно-криминалистических подразделений МВД Украины, а также проблематика технического обеспечения проведения экспериментального отстрела оружия для обеспечения осуществления динамических испытаний. Отражено авторское виденье возможности усовершенствования технического обеспечения проведения динамических испытаний во время выполнения судебно-баллистических исследований.

Ключевые слова: обеспечение, судебно-баллистическая экспертиза, отстрел, оружие, система для дистанционного отстрела.

This paper discusses some features of forensic ballistics appropriate professional forensic units of the Ukrainian Interior Ministry, as well as the problems of logistics of the pilot weapons shooting to ensure the implementation of dynamic testing. Author's vision of the ways of an improvement of the logistics of dynamic tests during the execution of the forensic ballistic investigations is reflected.

Keywords: security, forensic ballistics, shooting, weapon system for remote shooting.

Відповідно до статті 1 Закону України “Про судову експертизу” судова експертиза – це дослідження експертом на основі спеціальних знань матеріальних об’єктів, явищ і процесів, які містять інформацію про обставини справи, що перебуває у

провадженні органів досудового розслідування чи суду. Судова експертиза надає істотну допомогу в розслідуванні злочинів [1, ст. 1].

Як свідчить практична діяльність підрозділів досудового слідства, більшість злочинів розкриваються завдяки призначенню й проведенню судової експертизи за відповідним видом і напрямом. Пройшовши тривалий шлях розвитку, на цей час вона є самостійним науковим напрямом, у якому розроблена загальна теорія і визначено її місце в системі наукового знання.

Серед широкого розмаїття видів експертних досліджень, які наразі здійснюються фахівцями експертно-криміналістичних підрозділів Міністерства внутрішніх справ України, одним із найбільш розповсюджених напрямів є саме судово-балістична експертиза, проведення якої, зазвичай, пов'язане з дослідженням та випробуванням вогнепальної, пневматичної зброї та пристроїв для відстрілу патронів, споряджених металевими снарядами не смертельної дії.

Під час судово-балістичної експертизи відповідні спеціалісти експертно-криміналістичних підрозділів, зазвичай, встановлюють вид, зразок (модель) вогнепальної зброї за стріляними кулями, гільзами, слідами пострілу; конкретний екземпляр зброї за стріляними кулями та гільзами; справність і придатність до стрільби зброї та боєприпасів; однорідність патронів, куль, гільз, шроту, картечі; обставини, пов'язані із застосуванням вогнепальної зброї (рикошет кулі; відповідність калібрів зброї і патронів, використаних для стрільби; кількість зроблених пострілів; місцезнаходження особи, яка стріляла; напрям і дистанцію пострілу; взаєморозташування перешкоди і зброї в момент пострілу).

Водночас одним із найбільш важливих питань, які ставляться перед судовим експертом, є: встановлення належності саморобних стріляючих пристроїв і патронів до них до вогнепальної зброї і боєприпасів; установлення способу виготовлення саморобних вогнепальних пристроїв.

У межах обраної теми дослідження необхідним вбачається з'ясування сутності таких понять, як саморобний вогнепальний пристрій, а також звернення уваги на деякі критерії, яким повинен відповідати такий пристрій для визнання його вогнепальною зброєю.

Так, зокрема, відповідно до положень Методики встановлення належності об'єкта до вогнепальної зброї та його придатності до стрільби (проведення пострілів) (далі – Методики), у змісті якої визначено основні положення про порядок і умови встановлення належності об'єктів до вогнепальної зброї та їх придатності до стрільби, вогнепальну зброю можна класифікувати, зокрема:

за способом виготовлення:

– вогнепальна зброя промислового виробництва – зброя, виготовлена підприємствами й фірмами-виробниками в умовах технічно оснащеного промислового виробництва з дотриманням вимог відповідних державних чи фірмових стандартів і визначених технічних умов;

– вогнепальна зброя кустарного виробництва – зброя, виготовлена майстрами-зброярами в умовах офіційної підприємницької чи іншої діяльності в кустарних майстернях, за своїми характеристиками близька до промислової зброї, але за ступенем якості та (або) одноманітності зовнішнього оформлення, конструкції та розмірів не відповідає стандартам промислового виробництва;

– перероблена вогнепальна зброя – зброя промислового виробництва, у якій саморобним або кустарним способом змінені деякі деталі чи вузли, у результаті

чого вона набула нових характеристик (як правило, використання іншого зразка боєприпасу або перехід до іншої видової групи вогнепальної зброї);

- вогнепальна зброя, виготовлена шляхом переробки виробів, що не були вогнепальною зброєю – газова й пневматична зброя, сигнальні та інші пристрої спеціального, господарсько-побутового, промислового призначення, у конструкцію яких саморобним або кустарним способом внесено зміни, внаслідок чого вони набули властивостей вогнепальної зброї;

- саморобна вогнепальна зброя – зброя, виготовлена та зібрана саморобним способом з деталей і частин цілком саморобного виготовлення чи з використанням окремих деталей і частин зброї та (або) виробів іншого призначення промислового чи кустарного виробництва [2].

Розглянувши способи виготовлення вогнепальної зброї, слід звернути увагу на зміст пунктів 2.1, 2.2, 2.3 Методики, відповідно до яких: 1) зброя – спеціально виготовлені пристрої, які призначені для неодноразового ураження (знищення, ушкодження) цілей у збройній боротьбі, полюванні, спорті та для самооборони; вогнепальна зброя – така зброя, що призначена для ураження цілей снарядами, що одержують направлений рух у стволі (за допомогою сили тиску газів, які утворюються в результаті згоряння метального заряду) та мають достатню кінетичну енергію для ураження цілі, що знаходиться на визначеній відстані; 3) стрілецька вогнепальна зброя – нарізна вогнепальна зброя калібром до 20 мм та гладкоствольна вогнепальна зброя до 4-го калібру включно [2].

З огляду на викладене вище, слід звернути увагу на деякі особливості зазначених понять. Так, зокрема, проаналізувавши зміст цих понять, можна впевнитись, що зброя загалом і вогнепальна зброя зокрема має відповідати критерію надійності та безпечності використання задля можливості віднесення її до категорії зброї.

У зв'язку з цим, Методика містить відповідні норми. Так, зокрема, пунктом 3.1 Методики передбачено, що належність об'єкта до вогнепальної зброї визначається за наявністю в нього сукупності таких загальних криміналістичних ознак:

- призначення для ураження цілей на відстані снарядами, що одержують направлений рух за рахунок енергії згоряння металевих зарядів, при відсутності прямого господарсько-побутового, виробничого, спеціального призначення;

- придатність для неодноразового ураження цілей [2].

Придатність для ураження цілей при можливості неодноразового використання об'єкта визначається за наявністю:

- конструктивної можливості проведення пострілів із забезпеченням снарядом енергетичних характеристик, достатніх для ураження цілі;

- надійності конструкції: придатності її для неодноразового проведення пострілів без руйнування (ушкодження) конструкції.

У свою чергу, надійність конструкції об'єкта дослідження повинна забезпечувати можливість здійснення з нього неодноразових (більше одного) пострілів без руйнування конструкції або її ушкодження, що завадило б подальшому проведенню пострілів.

Водночас вирішення цього питання можливе під час проведення динамічних випробувань відповідних об'єктів дослідження судовим експертом. Однак проведення таких практичних випробувань у межах виконання експертами судово-балістичних досліджень може становити загрозу життю і здоров'ю відповідного

спеціаліста, який проводить таке випробування, внаслідок загрози конструктивного руйнування об'єкта дослідження під час здійснення пострілу.

Саме тому питання проведення експериментальної стрільби в межах динамічних випробувань спеціалістами експертно-криміналістичних підрозділів регламентовані Методикою.

Зокрема, в п. 7.4.8 йдеться про те, що експериментальна стрільба проводиться з використанням пристрою дистанційного керування стрільбою, устаткування (пристроїв) для визначення швидкості польоту снарядів або їхньої кінетичної енергії та кулевловлювача або мішені, які забезпечують ефективне гальмування снарядів, вистріляних з вогнепальної стрілецької зброї [2].

Цікаво, що відповідні СОУ 78-19-002:2010 та ГСТУ 78-41-002-97 (далі – СОУ та ГСТУ), які регламентують питання проведення динамічних експериментальних відстрілів, містять норми, які зобов'язують використовувати системи для проведення дистанційних, експериментальних відстрілів зброї [3; 4].

Однак, незважаючи на логічність та практичну доцільність такого підходу щодо технічного забезпечення проведення динамічних випробувань у межах здійснення судово-балістичної експертизи, практичний аспект вирішення питання проведення експериментальних відстрілів конструктивно ненадійної зброї відрізняється від того, що декларується положеннями Методики, а також СОУ та ГСТУ. Де-факто, зазначене можна пояснити тим, що більшість практичних експертно-криміналістичних підрозділів не забезпечені системами для дистанційного експериментального відстрілу зброї.

Підгрунтя означеної проблеми, на нашу думку, полягає в тім, що подібне обладнання не виготовляється серійно вітчизняними підприємствами. Водночас закордонні зразки мають вартість, яка на сьогодні не дозволяє забезпечити оснащення всієї сукупності тих експертно-криміналістичних підрозділів, які проводять судово-балістичні дослідження.

Вирішення означеної проблеми і, як наслідок, здійснення вдосконалення технічного забезпечення проведення динамічних випробувань під час виконання судово-балістичних досліджень, на наш погляд, полягає в співпраці підрозділів Експертної служби МВС України з Державним науково-дослідним інститутом МВС України (далі – Інститут), який має вагомі напрацювання в означеній сфері.

У межах теми нашого дослідження зазначимо, що у 2015 році фахівцями Інституту було отримано Патент України № 99808. Система для дистанційного відстрілу зброї. Опубл. 25.06.2015, Бюл. №12, що дає можливість здійснити виготовлення зазначеної системи для потреб Експертної служби МВС України [5].

Тож для здійснення експертних вимірювань, проведення балістичних випробувань, сертифікації зброї та спеціальних засобів самозахисту пропонується створення системи для дистанційного експериментального відстрілу зброї.

Система для дистанційного відстрілу зброї повинна складатися з:

- 1) пристрою для дистанційного відстрілу зброї, який містить у собі:
 - основу, на якій розміщено робочий стіл з трьома вузлами кріплення зброї, які з'єднані з робочим столом за допомогою амортизуючого елемента;
 - регулятор нахилу стола відносно основи;
 - регулятор висоти робочого столу;

- захисний кожух;
- систему електромеханічного спуску.
- 2) вимірювача швидкості кулі;
- 3) кулевловлювача;
- 4) пристрою для кріплення об'єктів руйнування та дослідження;
- 5) лазерного цілевказувача, який закріплено на робочому столі.

Вимірювач швидкості кулі та кулевловлювач необхідно закріплювати на одній платформі за допомогою змінних елементів кріплення.

Наявність у системі вимірювача швидкості кулі, кулевловлювача, пристрою для кріплення об'єктів руйнування й дослідження та лазерного цілевказувача дозволяє здійснювати експертні вимірювання та балістичні випробування для сертифікації зброї та спеціальних засобів самозахисту.

Пристрій для дистанційного відстрілу зброї, пристрій для кріплення об'єктів руйнування й дослідження та вимірювач швидкості кулі з кулевловлювачем, які закріплені на платформі змінними елементами кріплення є автономними конструктивними елементами системи. Це дозволяє при необхідності випробувань різних видів зброї або засобів самозахисту здійснювати такі компонування системи, а саме:

- для проведення експертних вимірювань експерту необхідна наявність у системі пристрою дистанційного відстрілу зброї, вимірювача швидкості кулі та кулевловлювача;

- для проведення балістичних випробувань для сертифікації зброї необхідна наявність пристрою дистанційного відстрілу зброї з лазерним цілевказувачем та вимірювача швидкості кулі;

- для проведення балістичних випробувань для сертифікації спеціальних засобів самозахисту (наприклад бронежилетів) необхідне застосування пристрою дистанційного відстрілу зброї з лазерним цілевказувачем, вимірювача швидкості кулі та пристрою для кріплення об'єктів руйнування й дослідження.

Робота системи для дистанційного відстрілу зброї пояснюється на кресленні, див. рис. 1, де зображено основний вид системи.

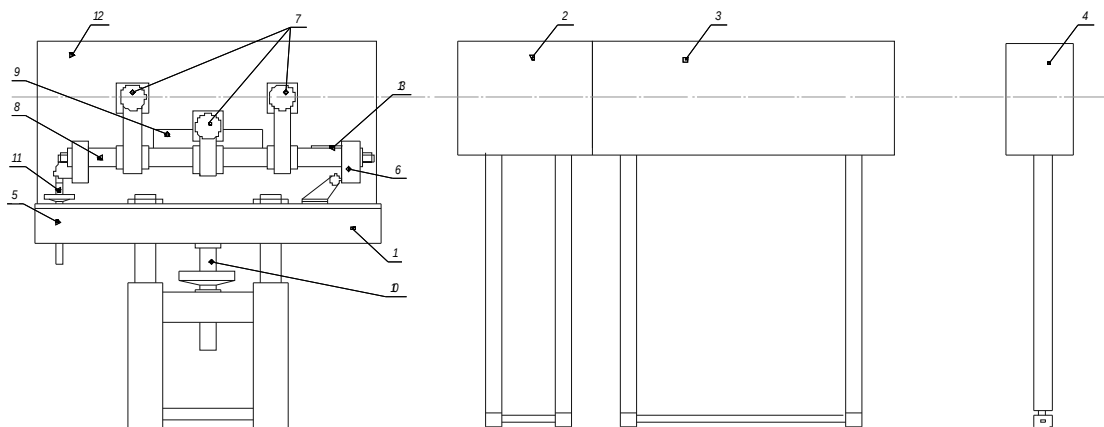

Рис. 1. Креслення пристрою для дистанційного відстрілу зброї.

Система для дистанційного відстрілу зброї містить пристрій для дистанційного відстрілу зброї – 1, вимірювач швидкості кулі – 2, кулевловлювач – 3 та пристрій для кріплення об'єктів руйнування та дослідження – 4.

Пристрій для дистанційного відстрілу зброї 1 складається з основи – 5, на якій розміщено робочий стіл – 6, що містить три вузли кріплення зброї – 7, які з'єднані з робочим столом – 6 за допомогою амортизуючого елемента – 8, системи електромеханічного спуску – 9, регулятора висоти столу – 10, регулятора нахилу стола відносно основи – 11, лазерного цілевказувача – 13 та захисного кожуха – 12.

При здійсненні судовим експертом дистанційних експериментальних відстрілів зброї запропонована система працює таким чином: на робочому столі – 6 пристрою для дистанційного відстрілу зброї – 1 зброю фіксують вузлами кріплення – 7 та підключають до неї лазерний цілевказувач – 13. Систему електромеханічного спуску – 9 підключають до спускового гачка зброї. За допомогою регулятора нахилу стола – 11 та регулятора висоти основи – 10 здійснюється наведення в точку прицілювання зброї в кулевловлювачі – 3. При передачі команди від пульта керування до системи електромеханічного спуску – 9 відбувається постріл.

Таким чином, система дозволяє здійснювати експертні вимірювання та балістичні випробування під час проведення судово-балістичної експертизи, сертифікації зброї та спеціальних засобів самозахисту.

На нашу думку, систему можна рекомендувати до застосування в роботі експертно-криміналістичних підрозділів і лабораторій випробувань зброї та спеціальних засобів самозахисту. Технічне оснащення відповідних експертно-криміналістичних підрозділів зазначеними системами дозволить не тільки вдосконалити технічне забезпечення проведення динамічних випробувань під час виконання судово-балістичної експертизи, а й, що особливо важливо, ліквідувати загрозу життю і здоров'ю відповідного спеціаліста, який проводить випробування об'єктів дослідження, внаслідок можливого конструктивного руйнування такого об'єкта під час здійснення пострілу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про судову експертизу : Закон України від 25.02.1994 № 4038-XII // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1994. – № 28. – Ст. 232.
2. Методика встановлення належності об'єкта до вогнепальної зброї та його придатності до стрільби (проведення пострілів) / ДНДЕКЦ МВС України ; ДЕЗП Мінюсту України ; [Гамов Д.Ю.]. – К., 2012. – 34 с.
3. СОУ 78-19-002:2010. Пістолети та револьвери стартові. Загальні технічні вимоги, вимоги безпеки. Методи контролювання. – Введ. 2010-04-22.
4. ГСТУ 78-41-002-97. Зброя мисливська та спортивна. Вимоги безпеки. Методи випробувань на безпеку. – Введ. 1997-08-20.
5. Пат. України № 99808. Система для дистанційного відстрілу зброї / Т.О. Проценко, Д.В. Смерницький, Ю.Д. Кучинський, Ю.В. Вересенко, М.А. Скоробагатько ; заявл. 29.12.2014 ; опубл. 25.06.2015, Бюл. № 12. – 4 с.

Отримано 26.10.2015.

СПЕЦІАЛЬНІ РОЗРОБКИ

УДК 343.98.06

Р.С. Филь

МЕТОДИ КРИМІНАЛЬНОГО ДЕБЛОКУВАННЯ ДВЕРЕЙ, МЕХАНІЧНИХ ЗАМКІВ, МЕХАНІЗМІВ СЕКРЕТНОСТІ ТА СПОСОБИ ПРОТИДІЇ ЇМ¹

У статті розглядається питання протидії наявним методам злому дверей, замків та механізмів їх секретності. Проводиться класифікація методів злому за їх впливом на стан конструкції дверей та механізму секретності замка. Виходячи з уразливості окремих елементів конструкції дверей та замків, надаються рекомендації щодо способів протидії кримінальним методам злому.

Ключові слова: *двері, сувальдний замок, штифтовий механізм секретності замка, дисковий механізм секретності замка, злом, відмичка.*

В статье рассматриваются вопросы противодействия существующим методам взлома дверей, замков и механизмов их секретности. Проводится классификация методов взлома в зависимости от их влияния на состояние конструкции дверей и механизма секретности замка. Исходя из уязвимости отдельных элементов конструкции дверей и замков, даются рекомендации о способах противодействия уголовным методам взлома.

Ключевые слова: *двери, сувальдный замок, штифтовой механизм секретности замка, дисковый механизм секретности замка, взлом, отмычка.*

Paper discusses the issues of counteraction to existing methods of hacking doors, locks and their mechanisms of secrecy. Classification of hacking techniques on their impact on the operation of the lock mechanism and the external signs of their breaking is carried out. On the basis of the vulnerability of the individual structural elements of doors and locks several recommendations on combating criminal hacking methods are given.

Keywords: *doors, lever lock, pin&disk lock mechanism, disk mechanism, hacking, lockpick.*

Двері є основним бар'єром для проникнення сторонніх крізь дверний отвір. Замки – це невід'ємні механізми дверей, які застосовуються для їх замикання. Перші відомі замки виникли у великих поселеннях Китаю, Єгипту та Межиріччя під час “бронзового віку”. Замки цього періоду виготовлялися переважним чином з дерева. Перші суцільнометалеві замки з'явилися в Стародавньому Римі. Вони стали еволюцією замків із дерев'яним засовом та металевим ключем, винайдених у Стародавній Греції. Конструктори сучасних замків й дверей у намаганнях поліпшити їх експлуатаційні властивості пішли ще далі. У їх конструкціях застосовуються спеціальні матеріали,

¹ Продовження в наступному номері.

використано нові принципи побудови механізмів та впроваджено сучасні елементи захисту від зламу.

Однак, незважаючи на прогрес у створенні конструкцій та механізмів захисту від незаконного проникнення у приміщення чи транспорт, водночас відбувається еволюція методів їх кримінального подолання. Методи ґрунтуються на недоліках, викликаних недосконалим алгоритмом роботи механізмів, недоопрацьованістю конструкції або штучним погіршенням якості виготовлення задля покращення технологічності та зниження собівартості.

Для адекватної протидії загрозі кримінального злому дверей або замків важливим є розуміння двох речей: умов і засобів його вчинення та прийнятних способів усунення небезпеки.

Метою статті є дослідження відомих методів кримінального злому дверей та замків, визначення уразливих місць їх конструкції та вироблення рекомендацій щодо способів протидії.

Виклад основного матеріалу. Надійність роботи будь-якої конструкції чи механізму є множиною надійності усіх його елементів чи деталей. Методики розрахунку ефективної стійкості систем безпеки виходять із зазначеної диспозиції. Це означає, що стійкість дверей до злому є не менш важливою за стійкість замка на ній. Нехтування цим правилом та дисбаланс системи “двері-замок” спричиняє ситуацію, за якої руйнування дверей стає більш доцільним, ніж замка, що їх блокує.

Методи деблокування дверей

Оскільки двері є конструкцією, яка фізично обмежує доступ до приміщення, то їх руйнування дозволить сторонній особі потрапити до нього. Методи руйнування дверей ґрунтуються на руйнуванні базових елементів дверей, а саме: дверного короба, каркаса дверей, зовнішнього облицювання дверей та завіс, що поєднують двері та короб. Існує три типові методи, які передбачають вплив на зазначені складові – відтиснення, розрізання дверного полотна та видалення завіс. Розглянемо їх більш детально.

Відтиснення. Метод ґрунтується на деформації каркаса дверей та дверного короба в місці встановлення замків (рис. 1-а) [1]. Реалізується за допомогою лома (рис. 1-б) чи спеціального інструмента із зовнішнім приводом. Відтиснення виконується поки ригелі замка не вийдуть зі зчеплення з дверним коробом. Середній час на деблокування дверей низької якості не перевищує 1-2 хвилин. За умови грамотного та якісного виготовлення дверей стійкість до злому може досягати півгодини [2].

Якщо інструмент неможливо ввести безпосередньо в проміжок між дверним полотном та дверним коробом у місці встановлення замка, то його введення виконується по кутах дверей (рис. 2-а) [3]. У такому випадку використовують допоміжний інструмент у вигляді клина, іншого лома із плоскою п'ятою тощо (рис. 2-б). Допоміжним інструментом фіксують шпарину під час поступового переміщення основного інструмента до замка.

а)

б)

Рис. 1 Відтиснення дверного полотна
(а – кінцевий результат; б – відгинання ригелів замка)

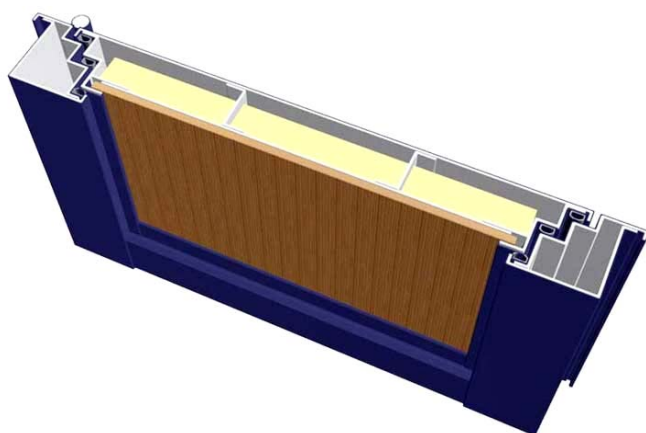
а)

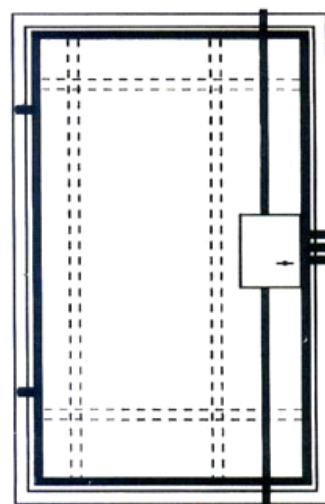
б)

Рис. 2 Використання додаткового інструмента
(а – введення носка інструмента; б – перехоплення дверей клином)

На серійних побутових дверях повністю протидіяти відтисненню неможливо, однак можна впровадити комплекс заходів, які призведуть до збільшення витрат часу на деблокування. У першу чергу, це підвищення жорсткості конструкції дверного короба та каркаса, використання для короба профілів із протизломним лабіринтом (рис. 3-а) та збільшення точок запирання дверей за допомогою вертикальних ригелів (рис. 3-б), більш відомою як система “краб” [4; 5].

а)

б)

Рис. 3 Варіанти захисту дверей від відтиснення
(а – протизломний лабіринт; б – додаткові ригелі)

Ці конструкторські рішення мають реалізовуватись ще на етапі проектування та виготовлення дверей. За необхідності можна комбінувати обидва способи захисту, однак внаслідок сукупності недоліків системи “краб” найбільшого поширення набув перший з них. До основних недоліків системи “краб” необхідно віднести складність її механізмів, низьку надійність передаточного вузла та додаткове навантаження на деталі замка.

У випадку доопрацювання наявних дверей рекомендується встановлювати замки із ригелями спеціальної форми. Їх форма забезпечує надійне зчеплення із дверною коробкою при спробі злому (рис. 4) [6; 7].

а)

б)

Рис. 4 Реалізація захисту від відтискання
(а – гачкоподібний ригель; б – ригель із пазовим зачепом)

У замках із гачкоподібними ригелями їх пересування виконується механізмом по складній траєкторії. Ригелі більшості замків складаються із пакета незагартованих плоских пластин, поєднаних нероз'ємним з'єднанням.

Замки із ригелями, які мають пазові зачепи, вигідно відрізняються від замків із гачкоподібними ригелями простотою конструкції, уніфікацією із базовою моделлю та можливістю обладнання захистом від перерізування. При спробі відтискання дверей ригель змінює кут відносно дверної коробки або накладної планки й деформує їх, унеможливаючи подальше деблокування дверей.

Розрізання дверного полотна. Метод, який останнім часом став другим за розповсюдженістю після відтискання. Це викликано появою на ринку України дешевих дверей зі зменшеною товщиною зовнішнього металевого листа. Суть методу полягає в знаходженні (створенні) вразливого місця на поверхні дверей, який дозволяє ввести в нього ріжучий інструмент. Зазвичай, таким місцем виявляються технологічні отвори під фурнітуру. Далі ріжучим інструментом видаляється частина дверного полотна, достатня, аби отримати доступ до замка. Можуть використовуватися будь-які інструменти з мускульним приводом для повздовжнього різання (кільковий або побутовий ніж, стамеска тощо), ріжуча поверхня яких загартована на достатню для цього величину.

Середній час відкривання дверей, зовнішня обшивка яких виготовлена із незагартованої сталі товщиною менше 0,6–0,8 мм, не перевищує 120 секунд (рис. 5) [8]. В історії криміналістики відомі випадки, коли кільковим ножом розрізалися двері та стінки сейфу, виготовлені зі сталевих листів марки Ст3-Ст10 товщиною 5 мм.

а)

б)

Рис. 5 Розрізання дверного полотна
(а – кінцевий результат; б – використання кількового ножа)

Понизити ризик розрізання дверного полотна описаним інструментом можна шляхом доопрацювання дверей на виробництві або самостійно. У першому випадку встановлюють додаткові ребра жорсткості та прикріплюють до них зовнішній лист підвищеної товщини. Замок монтують у спеціальний металевий захисний карман. У випадку доопрацювання встановлених раніше дверей рекомендується розташовувати на зовнішньому листі пошарові взаємно перпендикулярні полоси із загартованої сталі. Ззовні полоси маскуються декоративним облицюванням.

Однак необхідно розуміти, що рекомендовані способи захисту є дієвими проти розглянутих вище інструментів. При застосуванні ручного електроінструмента із абразивним способом різання прийнятного методу захисту не існує. Стійкість типових металевих дверей до різання кутовою шліфувальною машиною із використанням крупнозернистого ельборового круга високої міцності не перевищує 30-40 секунд.

Видалення завіс. Метод передбачає руйнування опозитних ригелю замка точок кріплення дверей до короба. По закінченні двері відкриваються зі сторони видалених завіс. Реалізується за допомогою різноманітного ріжучого обладнання: штифторіза, пилки, кутової шліфувальної машини, газового або плазмового різача тощо. Метод характеризується сильними демаскуючими ознаками у вигляді шуму й розпечених бризків металу. Стійкість незахищених дверних петель до зрізу кутовою шліфувальною машиною вираховується десятками секунд.

Протидіяти цьому можна декількома способами: доповнюючи конструкцію дверей вертикальними ригелями (див. рис. 3-б), застосовуючи внутрішні завіси (рис. 6-а) або встановлюючи на дверях стопорні штирі (т.з. “антизрізи”) (рис. 6-б) [9].

У випадку вже встановлених дверей підвищення їх стійкості проводять за рахунок умонтування “антизрізів”. Стопорні штирі встановлюються на торці дверей зі сторони петель. Частота їх встановлення має забезпечувати фіксацію дверей у коробі при руйнуванні петель. Рекомендований діаметр штирів дорівнює 12–18 мм, а довжина – не менше 20 мм. Матеріалом для штирів обирають загартовану вуглецеву або леговану сталь, а їх кріплення на торцях дверей виконується металовиробами.

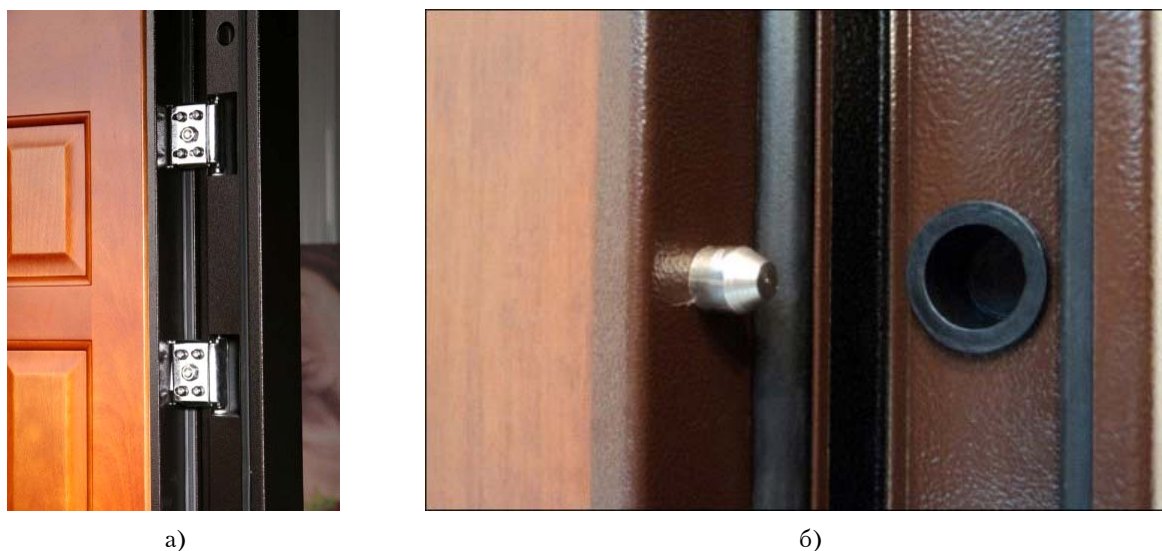

Рис. 6 Конструктивні прийоми захисту від зрізання завіс
(а – внутрішні петлі; б – стопорні штирі)

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Методы взлома дверных замков [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zamok-i-klyuch.ru/uslugi/metodi_vzloma_dvernih_zamkov/.
2. Отжим дверного полотна. Испытания в компании “НЕМАН” [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://samara.dvery.eu/st1347.html>.

3. Как взламывают металлические двери [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://doors-ru.livejournal.com/2123.html>.
4. Элементы стойкости входной двери [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://dveri-stail.ru/doors/index.html>.
5. Металлические двери [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://dveri-vdom.ru/index.php?productID=3198>.
6. Замки врезные “BLOCKIDO” [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://dveriabakan.ru/zamki-vreznye-blockido>.
7. Российско-израильский замок “Border” [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.torexperm.ru/rossijsko-izraelskij-zamok-border/>.
8. Как вскрывали дверь “Скала” килечным ножом [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.doorsmaster.ru/crash-otvertka.html>.
9. Как выбрать металлическую входную дверь [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://gid-str.ru/kak-vybrat-metallicheskuju-vhodnuyu-dver>.

Отримано 02.11.2015.

УДК 629.3.01

**О.В. Диких,
В.І. Приходько**

СПЕЦІАЛЬНІ РОЗРОБКИ

ПІДСУМКИ ПРОВЕДЕННЯ ВИЗНАЧАЛЬНО ВІДОМЧИХ ВИПРОБУВАНЬ СПЕЦІАЛІЗОВАНИХ БРОНЬОВАНИХ АВТОМОБІЛІВ

У статті розглянуто різного типу спеціалізовані броньовані автомобілі спеціального призначення для перевезення та оперативної доставки особового складу по дорогах з різноманітним покриттям та їх вогневої підтримки.

Йдеться про введення в експлуатацію та постановку на озброєння спеціалізованих броньованих автомобілів для Збройних Сил України та Міністерства внутрішніх справ України закордонного та вітчизняного виробництва.

Ключові слова: спеціальний броньований автомобіль, протимінна стійкість, тактико-технічні характеристики, протикульний бронезахист, балістичні випробування.

В статье рассмотрены различного типа специализированные бронированные автомобили специального назначения для перевозки и оперативной доставки личного состава по дорогам с различным покрытием и их огневой поддержки.

Речь идет о введении в эксплуатацию и постановке на вооружение специализированных бронированных автомобилей для Вооруженных Сил Украины и Министерства внутренних дел Украины зарубежного и отечественного производства.

Ключевые слова: специальный бронированный автомобиль, противоминная стойкость, тактико-технические характеристики, противопульная бронезащита, баллистические испытания.

Paper deals with different types, special armored special purpose vehicles for transportation and prompt delivery personnel on the roads with different surface and their fire support.

On commissioning and placement into service of specialized armored vehicles to the Armed Forces of Ukraine and Ministry of Internal Affairs of Ukraine, foreign and domestic production referred to in the material.

Keywords: special armored vehicle, anti-mine resistance, performance characteristics, anti-bullet armor protection, ballistic tests.

Сучасна воєнно-політична обстановка у світі характеризується підвищеним рівнем регіональної конфліктності, загостренням небезпеки виникнення локальних війн та збройних конфліктів. Аналіз воєнних конфліктів останніх чотирьох десятиріч показав, що одним з основних наземних засобів забезпечення мобільності військ є автомобілі багатоцільового призначення (далі – АБП). Досвід використання АБП у воєнних конфліктах, зокрема, в Афганістані, Чечні, миротворчих операціях в Іраку показав необхідність підвищення рівня захищеності АБП та особового складу від ураження стрілецькою зброєю, осколками снарядів та мін.

Враховуючи специфіку виконання службово-оперативних задач, проведення спеціальних операцій в зоні Антитерористичної операції, підрозділи Міністерства оборони України та Міністерства внутрішніх справ України використовують бронетранспортери випуску 60-90 років минулого століття. Це бронетранспортери БТР-60, 70, 80, БРДМ-2М та їх модифікації.

Події, які останнім часом відбуваються на Сході України, засвідчили, що військова техніка не задовольняє потреби сьогодення. Зразки військової техніки МО, МВС не відповідають сучасним вимогам за своїми технічними характеристиками і технічним станом та потребують модернізації, а ще краще заміни сучасними зразками, які відповідають сучасним вимогам МО та МВС. Змінити ситуацію на краще намагаються вітчизняні підприємства, які не входять до Державного концерну “Укроборонпром”. Ці підприємства почали розробляти нові зразки техніки військового призначення, в тому числі і спеціалізовані броневих автомобілі, щоб у подальшому виготовляти їх у достатній кількості для забезпечення потреб МО та МВС.

Останнім часом вітчизняними підприємствами було розроблено та виготовлено такі броневих автомобілі:

- ПрАТ НВО “Практика” – “Козак-001, Козак-2, Козак-3”
- ПАТ “АвтоКрАЗ” – КрАЗ “Shrek”, КрАЗ “Feona”, КрАЗ “Hurricane”
- ПАТ “Ленінська кузня” – “Тритон-01”
- ПАТ “Автомобільна компанія “Богдан Моторс” – “Барс-6”, “Барс-8”
- ТОВ “ВКП “Автоєвроальянс” – “Renault Sherpa Light Scout”
- ТОВ “УКРАЇНСЬКА БРОНЕТЕХНІКА” – “Варта-3”

Призначення спеціалізованих броневих автомобілів.

Спеціалізований броневих автомобіль “КОЗАК-001”

– спеціалізований броньований автомобіль для перевезення особового складу в зоні бойових дій та вивезення поранених.

Спеціалізований броневих автомобіль “КОЗАК-2”

– спеціалізований броньований автомобіль для оперативної доставки особового складу в зону бойових дій та вогневої підтримки.

Спеціалізований броневих автомобіль “КОЗАК-3”

– спеціалізований броньований автомобіль для перевезення та захисту особового складу під час бойових дій.

Спеціалізований броневих автомобіль “КрАЗ-“Shrek”

– броньований повнопривідний автомобіль (колісна формула 4x4) призначений для оперативної доставки особового складу військових підрозділів по дорогах з різноманітним покриттям та бездоріжжю в зону бойових дій та вогневої підтримки.

Спеціалізований броневих автомобіль КрАЗ “Feona”

– броньований повнопривідний автомобіль (колісна формула 6x6) призначений для оперативної доставки особового складу військових підрозділів по дорогах з різноманітним покриттям та бездоріжжю в зону бойових дій та вогневої підтримки.

Спеціалізований броневих автомобіль КрАЗ “Hurricane”

– багатоцільовий броньований автомобіль, який розроблений для виконання різноманітних місій на полі бою.

Спеціалізований броневих автомобіль “Тритон-001”

– броневих автомобіль призначений для перевезення особового складу в зоні бойових дій та вогневої підтримки.

Спеціалізовані броньовані автомобілі “Барс-6”, “Барс-8”

– броньовані автомобілі призначені для транспортування особового складу та його вогневої підтримки в бою для потреб Збройних Сил України.

Спеціалізований броньований автомобіль “Renault Sherpa Light Scout”

– спеціалізований тактичний легкоброньований автомобіль закордонного виробництва призначений для розвідки та патрулювання.

Спеціалізований броньований автомобіль “ВАРТА”

– спеціалізований броньований автомобіль для перевезення та захисту особового складу в зоні бойових дій.

Тактико-технічні характеристики спеціалізованих броньованих автомобілів відображені в порівняльній таблиці № 1 [1].

Таблиця 1

**Порівняльна таблиця ТТХ
спеціалізованих броньованих автомобілів**

Тип машини	Козак-001	Козак-2	Козак-3	Варта-3	Барс-8	КрАЗ-Шрек	КрАЗ-Фіона	Шерпа
Колісна формула	4x4	4x4	4x4	4x4	4x4	4x4	6x6	4x4
Базове шасі	Iveco Evrocargo	Iveco Evrocargo	Iveco Evrocargo	MAZ 5434 X3	Dodge Ram	КрАЗ-5233НЕ	КрАЗ-6322-02	Renault
Повна маса, кг	14052	15100	13406	15720	10500	19273	20630	---
Споряджена маса, кг	13034	14190	12582	14430	8500	17773	19130	10400
Довжина, мм	7155	7155	6750	6865	6420	7960	7860	5435
Ширина без дзеркал, мм	2535	2550	2540	2665	2525	3258	3265	2403
Висота, мм								
– по даху корпусу	2685	2760	2745	2875	2382	3122	3109	2120
– по верхній площ. повор. платф.	3175	3370	3200	3320	3125	3400	3416	3100
Кліренс, мм	340/300	350/370	390/370	334/359	305/276	350	360	380/355
Клас захисту, ДСТУ 3975 (STANAG 4569)	4(1)	5(2)	4(1)	5(2)	4(1)	(5)2	(5)2	6(3)
Озброєння	ПКТ	НСВТ	НСВТ	---	---	---	---	---
Тип двигуна	дизельний	дизельний	дизельний	дизельний	дизельний	дизельний	дизельний	дизельний
Модель двигуна	Tector 6	Tector 6	Tector 6	ЯМЗ-65651	Cummins 6.7 I	ЯМЗ-238ДЕ2	ЯМЗ-238ДЕ2	Д/Рenault DXi5
Потужність двигуна, к.с	279	279	279	270	310	330	330	215 к.с.
Питома потужність, к.с/т	19,9	18,5	20,8	17,2	30	17,1	16,1	---
Коробка передач	механічна	механічна	механічна	механічна	механічна	механічна	механічна	автоматична
Максимальна швидкість, км/год	95,4	95,9	105,5	100,3	144,9	93,1	91,75	110,2
Гальмівний шлях, м	15,2	16,3	15,7	10,5	7,65	11,35	11,80	6,98
Запас ходу, км	943,3	657,8	514	1207	656,6	1149,4	1082,3	656
Витрата пального, л/100 км	26,5	38	35	29	30	43,5	46,2	25
Сміст паливних баків, л	250	250	250	350	200+80	250+250	250+250	164
Екіпаж, чол	2+8	2+8	2+6	2+8	2+6	2+13	2+10	2+3
Кут переднього звису, град	26°20'	31°20'	29°24'	37°50'	28°20'	39°35'	39°15'	62°40'
Кут заднього звису без ЗК, град	26°12'	27°23'	27°02'	28°10'	25°2'	31°30'	46°10'	53°20'
Долаємий підйом, град	16°	16°	16°	16°	16°	30	30	16°
Максимальний кут крену, град	17°	17°	17°	17°	17°	18	18	17°
Мінімальний радіус повороту, м	7,15	7,3	6,47	10,4	6,96	11,36	11,83	7,05

З метою визначення можливості введення в експлуатацію зазначених спеціалізованих броньованих автомобілів фахівці МО, керуючись вимогами Постанови Кабінету Міністрів України від 25 лютого 2015 року № 345 “Про затвердження Порядку постачання озброєння, військової і спеціальної техніки під час особливого періоду, введення надзвичайного стану та в період проведення антитерористичної операції”, провели визначальні відомчі випробування (далі – ВВВ) зазначених вище спеціалізованих броньованих автомобілів вітчизняного та закордонного виробництва [2].

У зв'язку з тим, що підрозділи МВС України виконують службово-оперативні завдання та проводять спеціальні операції в зоні АТО, доцільно використовувати спеціалізовані броньовані автомобілі для транспортування особового складу, розвідки, патрулювання, вивезення поранених та вогневої підтримки.

До ВВВ були допущені броневі автомобілі, які пройшли перевірку на відповідність робочій конструкторській документації та отримали відповідний висновок від представників військового представництва. Броневі автомобіль "Тритон-01" ВВВ не проходив, бо не було надано робочій конструкторської документації. Виробники ПАТ "АвтоКрАЗ" та ПАТ "Автомобільна компанія "Богдан Моторс" зразки спеціалізованих броньованих автомобілів КрАЗ "Hurricane" та "Барс-6" на випробування не виставляли.

Визначально відомчі випробування спеціалізованих броньованих автомобілів КрАЗ "Shrek", КрАЗ "Feona", "Барс-8", "Козак-001", "Козак-2", "Козак-3", "Renault Sherpa Light Scout", "Варта" проводились згідно з наказом директора Департаменту озброєння та військової техніки МО України від 13.01.2016 № 4, випробувальною бригадою Державного науково-випробувального центру Збройних Сил України за участі представників Національної гвардії та Державного науково-дослідного інституту МВС України у м. Чернігів, м. Рівне, м. Кременчук на випробувально-демонстраційному полігоні ПАТ "АВТОКРАЗ" та на полігонах військових частин, смт. Гончарівське, смт. Десна [1].

Зазначені вище зразки спеціалізованих броньованих автомобілів за результатами ВВВ в основному підтвердили заявлені розробниками основні характеристики в обсязі Програми та методик. Більшість представлених броневі автомобілів потребує суттєвого доопрацювання робочій конструкторської та експлуатаційної документації. Робоча конструкторська і експлуатаційна документація, яка відповідає діючій нормативно-технічній базі, надана ПАТ "НВО "Практика" на автомобілі "Козак-001", "Козак-2" та "Козак-3".

Спеціалізований тактичний легкоброньований автомобіль серійного виробництва Франції "Renault Sherpa Light Scout" за результатами ВВВ підтвердив повну відповідність заявленим характеристикам та комплекту експлуатаційної документації.

У конструкції вітчизняних броньованих автомобілів використовуються вузли і агрегати закордонного виробництва. Так, броневі автомобілі "Козак-001", "Козак-2", "Козак-3", "Барс-8", "Варта" зібрані на шасі вантажних автомобілів закордонного виробництва, а КрАЗ "Feona" і "Shrek" зібрані на шасі базового автомобіля КрАЗ-5233HE з використанням силового агрегата і коробки передач закордонного виробництва [4; 5].

Важливим видом випробувань спеціалізованих броньованих автомобілів є випробування на протимінну стійкість. Проведення таких випробувань згідно з вимогами Програми і методик визначальних відомчих випробувань в умовах України не передбачене через відсутність відповідних сертифікованих лабораторій. У зв'язку з цим, вітчизняними розробниками представлені теоретичні розрахунки з протимінної стійкості, які виконані фахівцями ЦНДІ ОВТ Збройних Сил України. ПАТ "АвтоКрАЗ" матеріали щодо підтвердження протикульного бронезахисту корпусу автомобілів КрАЗ "Feona" і "Shrek" за рівнем захисту 2 стандарту STANAG 4569 не надані [2].

Броньований автомобіль "Renault Sherpa Light Scout" сертифікований по протимінному і протикульному захисту відповідно до вимог стандарту STANAG 4569 за балістичним захистом 2 рівня.

Рівень протикульного захисту вітчизняних зразків броньованих автомобілів, за виключенням ПАТ "АвтоКрАЗ", підтверджено результатами випробувань, про-

веденими у відповідних лабораторіях Міністерства Оборони України та Державного науково-дослідного інституту МВС України. Згідно з наданими результатами проведених випробувань протикульного захисту броньованого автомобіля “Барс-8”, конструктивні елементи моторного відсіку та захисту паливного баку не відповідають заявленим вимогам протикульного захисту.

У повному обсязі ВВВ за Програмою і методикою визначально відомчих випробувань пройшли такі спеціалізовані бронеавтомобілі:

- спеціалізований бронеавтомобіль для перевезення особового складу “Козак 001”;
- спеціалізований тактичний легкоброньований автомобіль закордонного виробництва призначений для розвідки та патрулювання “Renault Sherpa Light Scout”.

Існує можливість рекомендувати прийняти на озброєння спеціалізований броньований автомобіль для перевезення особового складу “Козак 001” для підрозділів МВС, а спеціалізований тактичний легкоброньований автомобіль “Renault Sherpa Light Scout” для потреб ЗСУ в особливий період.

Заявлені виробниками виробничі потужності для серійного випуску спеціалізованих броньованих автомобілів на сьогодні складають:

ПрАТ “НВО “Практика”:

“Козак 001” – 20 одиниць на місяць;

“Козак-2” – 20 одиниць на місяць;

“Козак-3” – 20 одиниць на місяць;

ПАТ “АвтоКрАЗ”:

“Shrek” – 50 одиниць на місяць;

“Feona” – 50 одиниць на місяць;

ПАТ “Автомобільна компанія “Богдан Моторс”:

“Барс-8” – 20 одиниць на місяць;

ТОВ “УКРАЇНСЬКА БРОНЕТЕХНІКА”:

“Варта-3” – 15 одиниць на місяць;

ТОВ “ВКП “Автоєвроальянс”:

“Renault Sherpa Light Scout” – 25 одиниць на місяць.

За результатами проведених визначально відомчих випробувань було встановлено можливість створення та виготовлення вітчизняними підприємствами зразків спеціалізованої броньованої автомобільної техніки, які відповідають сучасним вимогам МВС та МО України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. АКТ визначальних відомчих випробувань спеціалізованих броньованих автомобілів КрАЗ “Shrek”, КрАЗ “Feona”, “Барс-8”, “Козак-001”, “Козак-2”, “Козак-3”, “Renault Sherpa Light Scout”, “Варта” з метою визначення можливості введення в експлуатацію вказаних спеціалізованих броньованих автомобілів у Збройних Силах України згідно Спільного рішення Міністерства оборони України та ПАТ “АвтоКрАЗ” від 30.11.2015 № 24014/з щодо порядку проведення визначальних відомчих випробувань спеціалізованих броньованих автомобілів.

2. Сайт МОУ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http:// www.mil.gov.ua /](http://www.mil.gov.ua/).

3. Сайт МВС [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.mvs.gov.ua/>.

4. Сайт ПрАТ НВО “Практика” [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [https:// www.practika.ua/](https://www.practika.ua/).

5. Сайт ПАТ “АвтоКрАЗ” [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [www.autokraz.com.ua /](http://www.autokraz.com.ua/).

Отримано 05.10.2015.

СУЧАСНА СПЕЦІАЛЬНА ТЕХНІКА

Modern Special Technics

НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ ЖУРНАЛ

Випусковий редактор
Скоробагатько О.В.
Редакційна група:
Алексєєва О.В.,
Якубчик Т.В.
Комп'ютерна верстка:
Мухіна Т.М.

Issuing Editor
Skorobagatko O.V.
Editorial Group
Alieksieieva O.V.
(English interpreter)
Yakubchik T.V.
Makeup
Mukhina T.M.

Підписано до друку 29.12.2015.
Формат 60х80 1/8. Гарнітура Petersburg. Друк офсетний.
Папір офсетний. Ум.-друк. арк. 6,2.
Наклад 100.

Видавець ФОП Озеров Г.В.
м. Харків, вул. Університетська, 3, кв. 9.
Свідоцтво про державну реєстрацію
№ 818604 від 02.03.2000.